

2024.09.05

FÜZÉRKAJATA KÖZSÉG TELEPÜLÉSTERVEI ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁTANULMÁNY

véleményezési eljárásra

KRATU Településmérnöki és Tanácsadó Kft

TARTALOMJEGYZÉK

I.	ÖRÖKSÉGVÉDELMI VIZSGÁLAT	2
1.	A TELEPÜLÉS TÖRTÉNETI LEÍRÁSA	2
1.1.	A település helye a településhálózatban, térségi kapcsolatok	2
1.2.	A település kialakulásának történeti leírása, tájhasználat, tájszerkezet.....	3
1.3.	Településszerkezet, településkarakter.....	5
1.4.	Falutörténet.....	7
2.	A VÉDETT MŰEMLÉKI ÉRTÉKEK TELEPÜLÉSI ÉRTÉKLELTÁRA	7
2.1.	A világörökségi és a világörökségi várományos helyszínek, területek	7
2.2.	Az országos építészeti örökség elemei.....	7
2.3.	A védetté nyilvánított régészeti lelőhelyek	8
2.4.	Táj- és természetvédelem.....	8
3.	A HELYI ÉPÍTÉSZETI ÖRÖKSÉG TELEPÜLÉSI ÉRTÉKLELTÁRA.....	10
3.1.	Általános építészettörténeti adatok	10
3.2.	Településszerkezet, településkép, telekstruktúra, utcaképek	12
3.3.	Helyi egyedi értékek	14
II.	A RENDEZÉS SORÁN TERVEZETT VÁLTOZÁSOK HATÁSELEMZÉSE	15
1.	A tervezett változások ismertetése.....	15
2.	A tervezett változások hatása	16
2.1.	A tervezett változások hatása a régészeti örökségre	16
2.2.	A tervezett változások hatása a műemléki értékekre	16
2.3.	A tervezett változások hatása a helyi építészeti örökségre.....	17
2.4.	A tervezett változások hatása a táj- és természetvédelem értékeire.....	17
2.5.	Összefoglaló	18
III.	ÉRTÉKVÉDELMI TERV	18
1.1.	Az értékleltárban szerepeltetett értékek megőrzését biztosító szempontok és követelmények.....	18
1.2.	Önkormányzati feladatok.....	18
IV.	NYILATKOZAT.....	19
V.	RÉGÉSZETI SZAKÁGI MUNKARÉSZ	19

I.ÖRÖKSÉGVÉDELMI VIZSGÁLAT

1. A TELEPÜLÉS TÖRTÉNETI LEÍRÁSA

1.1. A település helye a településhálózatban, térségi kapcsolatok

Füzérkajata község az Észak-Magyarországi régióban, Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye északkeleti szélén, az országhatárnál található a Sátoraljaújhelyi járásban. A település a megyeszékhelytől, Miskolctól körülbelül 94 km-re, a járás központjától, Sátoraljaújhelytől 23 km-re, a fővárostól pedig körülbelül 270 km-re helyezkedik el.

A községet északról a Sátoraljaújhelyi járáshoz tartozó Pusztafalu, keletről a Szlovákiához tartozó Biste, délről az ugyancsak a járás részét képező Vilyvitány, Füzérradvány és Filkeháza, míg nyugatról Füzér határolja.

Forrás: wikipedia.org

Füzérkajata az Északi-középhegység nagytájon fekvő település, amely a Tokaj–Zempléni-hegyvidék középtájához, azon belül pedig részben a Vitányi-rögök, részben pedig a Hegyközi-dombság kistájához tartozik.

A község zsáktelepülés. Közúton kizárólag a 37123. j. országos mellékúton lehet megközelíteni, a településtől délnyugatra található Filkeháza irányából. A legközelebbi főút a településtől 22 km-re, délkeleti irányban haladó 37. sz. II. rendű főút, amely Pálházán és Sátoraljaújhelyen át érhető el. A legközelebbi gyorsforgalmi út a kb. 35 km-re lévő M30-as autót, amely nyugati irányban Pálházán és Telkibányán át közelíthető meg Hidasnémetinél.

A község fő közlekedési tengelyét a 37123. j. országos mellékút (belterületi szakaszán Dózsa György utca) alkotja, amely egyben a kapcsolatot is biztosítja a szomszédos Filkeháza felé.

Forrás: utcakereso.hu

1.2. A település kialakulásának történeti leírása, tájhasználat, tájszerkezet

A Hegyközi-dombságban, a Falu-patak völgyében kialakult településre utaló első írásos emlék 1270-ből származik, amikor is Kaytha néven a füzéri vár tartozékaként említik a falut. A terület birtokosai között voltak a Perényiek. A hegyközi falvak történetét, fejlődését nagyban befolyásolta a területeket birtokló uradalmak változó helyzete, a füzéri és regéci uradalom sűrűn változó tulajdonosai, földesurai.

A 17. századi összeírásokból kiderül, hogy a lakosok számára a fő megélhetést az erdő és az állattartás jelentette, míg a rosszabb minőségű földek miatt a földművelés kevésbé volt meghatározó. Ezen tényezők is hozzájárultak ahhoz, hogy a török hódoltság ideje alatt ez a falu is teljesen elnéptelenedett, pusztaként tartották számon. A település csak a törökök kiűzése után kezdett el újra benépesülni, amelyben jelentős szerepe volt a XVIII. század elején birtokossá vált Károlyi családnak.

Első katonai felmérés (1763-1787) (1784)

Második katonai felmérés (1806-1869) (1857)

Az **első katonai felmérés** idején az egyutcás Füzérkajata (Kajata) lakott területét kertek övezik, a patak völgyeket szélesebb sávban rétek, legelők kísérik. A településen az erdőterületek dominálnak, a falu északi Bab-hegy felőli részét és keleti oldalát is összefüggő erdők borítják. A település központjában már látható a mai református templom elődje. A mai zsákutcás jellegétől eltérő módon a falut majd minden irányban földutak kapcsolják a környező településekhez.

A **második katonai felmérés** térképén látszik, hogy a település esetében nem történt szembetűnő változás. az erdőterületek valamelyest csökkentek, a település északnyugati részén egy kisebb gyümölcsös is megjelent. A lakott terület számottevően bővült északkeleti irányban, illetve már látható a mai jellegzetes településszerkezet, ahol két utca fogja közre a keskeny, szigetszerű településközponti területet. A falu északi oldalán látható a temető.

A **harmadik katonai felmérés**en nem mutatkozik számottevő változás a területhasználatban. A lakott területet a legtöbb oldaláról továbbra is a mezőgazdasági területek, szántók és legelők övezik, míg a település nyugati részét az erdőségek foglalják el. A gyepterületek csökkenést mutatnak. A Falu-patak Rednak-patak néven szerepel a felmérésen. A lakott terület nem bővült számottevően.

Az **1941-es katonai felmérés** a gyepterületek további csökkenését mutatja a településen a szántóterületek javára, míg az erdőterületek kiterjedése nem változott számottevően. A délkeleti erdőségben kaolinbánya jelölés, míg a mai szlovák határ közelében, a már Füzérkajata néven szereplő település és Biste között őrház látható. A lakott terület ezen felmérés tanulsága szerint sem bővült számottevően.

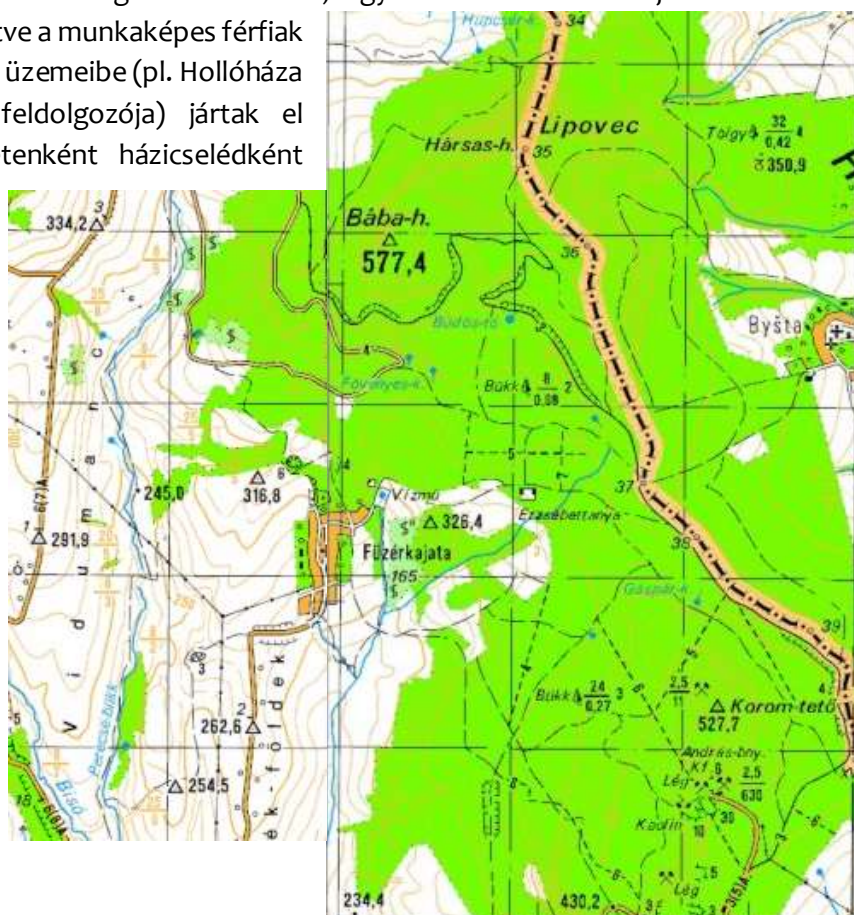
III. katonai felmérés (1869-1887) (1875)

Magyarország katonai felmérése (1941)

Az 1950-es évekig a hegyközi falvakban az állattartás és kisebb részben a földművelés volt a megélhetés alapja. A rosszabb természeti adottságok miatt azonban még a szántófölddel rendelkezők is egyéb kiegészítő foglalkozást űztek, egyebek mellett aratni jártak a délebbi falvakba, fát fuvaroztak, illetve a munkaképes férfiak a környező települések ipari üremeibe (pl. Hollóháza porcelángyára, Pálháza fafeldolgozója) jártak el dolgozni, míg a nők esetenként házciselédként dolgoztak

főleg Sátorlajújhelyen és Sárospatakon. A mezőgazdaság rossz helyzetén az 1945-ös földosztás sem változtatott sokat, hiszen sok volt az igénylő, de kevés a föld. A megélhetést ezért továbbra is főleg az erdő (Állami Erdőgazdaság) és a környékbeli pari üzemek biztosították.

Topográfiai térkép

A **topográfiai térkép**en látható, hogy az erdőterületek aránya számottevően nem változott, a tájképet továbbra is az erdőségek uralják, de a mezőgazdasági területek kiterjedése is jelentős a településen. A lakott terület déli és délnyugati irányban, a mai Dózsa György utca mentén jelentősen bővült, elnyerve ezzel mai kiterjedését. A belterület északkeleti szélén már látható a vízmű. A lakott területtől keletre szőlőterület látható, északkeleti irányban pedig felfedezhető az Erzsébetanya elnevezésű terület. A topográfiai térkép a délkeleti erdőségben több bányát is feltüntet.

A XX. század végétől a település műszaki infrastruktúrája folyamatosan fejlődött, kiépült a vezetékes ivóvíz, a szennyvíz hálózat és a vezetékes gáz. Bár a település népessége a XX. század közepéig egyenletesen növekedett, az egykor 450 fős községben mára a lakosság száma 100 fő körüli lélekszámmra csökkent.

1.3. Településszerkezet, településkarakter

Füzérkajata településszerkezetét, táji megjelenését a többarcúság jellemzi. A változatosság a magasabb hegyoldalak értékes erdőállományainak, a fennmaradt legelők, művelt szántók, kiterjedt gyümölcsösök táji-, tájképi szempontból is értékes területeinek, a falu beépített területeinek, illetve a degradált bányaterületeknek a váltakozásából fakad. Ezáltal a településszerkezetet a táji-, tájképi szempontból is értékes területek, a természeti környezet és az ember tájalakító tevékenysége nyomán kialakult mozaikos táj elemei alkotják.

A tájszerkezet többarcúságát jól mutatja a művelési ágak megoszlása. A legnagyobb arányban az erdőterületek vannak jelen a településen, melyek dominanciája jelentős a községben. Az erdősültség mértéke a környező településekhez képest is, de az országos átlaghoz képest is jóval magasabb (70 %). A tájtörténeti vizsgálatok alapján a település erdeinek kiterjedése még ennél is magasabb volt a múltban. A község északi és keleti részét teljes egészében erdőségek borítják, melyek országos védeltséget élveznek. Füzérkajátán a környező településekhez képest alacsonyabb, 7 %-os a szántóterületek aránya. A szántóterületek jellemzően a település nyugati oldalán fekszenek, közöttük a nagyobb kiterjedésű szántóföldek a meghatározóak. Ezen területek jellemzően művelés alatt állnak, a közép- és nagytáblás rendszerben folyó gépesített monokultúrás gazdálkodás a meghatározó. Az egykor viszonylag magas arányú gyepek, legelők, rétek kiterjedése mára jelentősen lecsökkent, a település területének mindössze 6 %-át jelentik. Rétterületek a belterülettől keletre haladó Falu (Alsó)-patak mentén húzódnak. A legelők jellemzően a rétekhez csatlakoznak a település nyugati szélén. A gyepterületeken több esetben a fászszerű növényállomány hódít teret. A település keleti részére jellemző összefüggő erdőterületeken elszórtan kisebb rétek fordulnak elő, melyek üde színfoltot jelentenek a tájban. A településen az elmúlt időszakban a gyümölcsültetvények kiterjedése jelentősen megnövekedett (5 %), köszönhetően a dióültetvények telepítésének. Összefüggő, nagyüzemi művelés alatt álló dióültetvényekkel találkozhatunk a belterülettől északnyugatra és délre is. A kertes művelés ma már nem jellemző a településen, a belterülettől keletre, a volt zártkert területen találhatunk néhány kisebb, szőlő művelési ágban nyilvántartott ingatlant. Füzérkajata területén több vízfolyás is található. A belterülettől keletre ered a Köves-patak és a Rednek patak, melyek Falu-patakként folynak Filkeháza felé, a település nyugati határán pedig a Perecse-bükk-patak halad. A kivett területek részaránya nem meghatározó a településen, mindössze 4 %-ot tesznek ki. Ezekhez tartoznak a belterületi lakóterületek, utak, vízfolyások és vízmű területek, valamint a felhagyott anyagbányák területe. A település déli és délkeleti részén található egykori bányák már nem

működnek, a degradált területeket fokozatosan visszahódítja a természet. A településen kivett, működő majorokat, telephelyeket nem igen találunk.

A Bába-hegyi erdők

Művelt szántók

Gyümölcsös a belterülettől északnyugatra

Az organikusan kialakult zsáktelepülés fő közlekedési tengelyét a 37123. j. országos mellékút (belterületi szakaszán Dózsa György utca) vonala adja, amely egyben az egyetlen közúti kapcsolatot is biztosítja a szomszédos Filkeháza felé. A belterület fontos szerkezeti elemeit képezi az Ady Endre utca és Dózsa György utca által közrezárt keskeny településközponti terület, az ennek közelében álló református templom, valamint a belterület északi oldalán található temető. A település központja az említett két utca által közrezárt területen és annak környezetében található, itt működik a legtöbb közintézmény, illetve kereskedelmi és szolgáltató egység, valamint itt zajlanak a község rendezvényei is. Gazdasági épületekkel a belterületen csak elvétve találkozhatunk. Egyre nagyobb számban láthatunk azonban vendégházakat, melyek jellemzően a hagyományos népi lakóházak megújulását követően kezdik meg működésüket.

A zsáktelepülésen a hagyományos, falusias karakterjegyek a legdominánsabbak, az egyalakásos lakóépületek jellemzően oldalhatáros beépítéssel az utcákra merőlegesen, kisebb előkerttel épültek. A zömében földszintes és nyeregtetős, hagyományos népi jegyeket viselő épületek mellett megtalálhatóak a szocializmus korszakában épült lakóházak is, főként a község belterületének déli, délnyugati részén. A belterület karakteres eleme az Ady Endre utca és a Dózsa György utca által szigetszerűen közrefogott településközponti terület, amely a közintézmények mellett gondozott zöldfelületeknek is helyet ad. A lakóépületekhez kapcsolódó kertek, illetve a lakóterületet övező gyümölcsösök és erdőterületek mozaikossá teszik a tájat.

A településközpontban található református templom

A településközpont szigetszerű területe

1.4. Falutörténet

A településre utaló első írásos emlék 1270-ből való, amikor is Kaytha néven a füzéri vár tartozékaként említik. A királyi birtok részét képező falu a vár tulajdonosainak birtokába került. A terület birtokosai között voltak a Perényiek, akik a XVI. század elején áttértek az evangélikus hitre, melyet a falu lakossága is követett.

A török hódoltság ideje alatt ez a falu is teljesen elnéptelenedett, pusztaként tartották számon. A település csak a törökök kiűzése után kezdett el újra benépesülni, amelyben jelentős szerepe volt a XVIII. század elején birtokossá vált Károlyi családnak.

A Kajátha néven ismert településen a reformátusok voltak többségben. 1794-ben épült fel a falu református temploma. A XX. század elején a református egyház tartotta fenn a településen a népiskolát és az általános továbbképzőt.

A község 1918-tól Kajata, majd 1930-tól Füzérkajata lett. A település, főleg mezőgazdasági tevékenységekből élő, továbbra is református többségű népessége egyenletesen növekedett egészen a XX. század közepéig, amikor is megindult a népességfogyás. Az 1960-ban még 450 fős községben mára a lakosság száma 100 fő körüli lélekszámra csökkent.

2. A VÉDETT MŰEMLÉKI ÉRTÉKEK TELEPÜLÉSI ÉRTÉKLELTÁRA

2.1. A világörökségi és a világörökségi várományos helyszínek, területek

Füzérkajata területén sem világörökségi, sem világörökségi várományos helyszínek, területek nem találhatók.

2.2. Az országos építészeti örökség elemei

A településen nem található országosan védett érték, műemlék.

2.3. A védetté nyilvánított régészeti lelőhelyek

A fejezet önálló munkarészben kerül ismertetésre.

2.4. Táj- és természetvédelem

Natura 2000 területek

A Natura 2000 madárvédelmi és élőhely-védelmi területek az Európai Unió legfontosabb közös természetvédelmi rendszerét képezik. Cél a veszélyeztetett élőhely típusok, vadon élő állat- és növényfajok védelme, ezáltal a biodiverzitás megőrzése és hosszú távú fennmaradása. Magyarországon a vonatkozó jogszabály „Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről” szóló 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet, továbbá a 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet, mely tartalmazza a területek helyrajzi számos jegyzékét.

A település teljes közigazgatási területe a Natura 2000 hálózat részét képezi. A község a HUBN10007 kóddal jelölt Zempléni-hegység a Szerencsi-dombsággal és a Hernád-völgyel elnevezésű madárvédelmi terület része, amely az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatósága alá tartozik.

Országos Ökológiai Hálózat

Az ökológiai hálózat lehatárolását a területrendezési tervek tartalmazzák, melyet a településrendezési eszközök készítése során a meghatározott államigazgatási szervek előzetes adatszolgáltatása figyelembevételével kell lehatárolni. Az ökológiai hálózat három övezetből áll. Ezek a magterület, az ökológiai folyosó területe és a pufferterület.

A „Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről” szóló 2018 évi CXXXIX. törvény szerint a magterület az az övezet, „amelybe olyan természetes vagy természetközeli élőhelyek tartoznak, amelyek az adott területre jellemző természetes élővilág fennmaradását és életkörülményeit hosszú távon biztosítani képesek, és több védett vagy közösségi jelentőségű fajnak adnak otthont”.

Az ökológiai folyosók „olyan területek - többnyire lineáris kiterjedésű, folytonos vagy megszakított élőhelyek, élőhelysávok, élőhelymozaikok, élőhelytöredékek, élőhelyláncolatok -, amelyek döntő részben természetes eredetűek, és amelyek alkalmasak az ökológiai hálózathoz tartozó egyéb élőhelyek - magterületek, pufferterületek - közötti biológiai kapcsolatok biztosítására”.

A pufferterületek közé „olyan rendeltetésű területek tartoznak, amelyek megakadályozzák vagy mérsékelik azon tevékenységek negatív hatását, amelyek a magterületek és az ökológiai folyosók állapotát kedvezőtlenül befolyásolhatják vagy rendeltetésükkel ellentétesek.

Füzérkajata területét az országos ökológiai hálózat magterület, ökológiai folyosó és pufferterület övezete is érinti. A magterület a település nagy részére, a község keleti és északi részén található összefüggő erdőterületekre terjed ki. A település nyugati határán végig haladó Percse-bükk-patakot és a belterülettől délre, délkeletre húzódó Falu-patakot kísérő erdőszávok az ökológiai folyosó részét képezik, míg a belterülettől nyugatra fekvő, mezőgazdasági művelés alatt álló ingatlanok pufferterületként nyilvántartottak.

Tájképvédelmi terület övezete

Az övezet területi lehatárolását és a vonatkozó előírásokat a 9/2019. (VI. 14.) MvM rendelet határozza meg, melynek értelmében a tájképvédelmi terület övezetében a közlekedési, elektronikus hírközlési és energetikai infrastruktúra-hálózatokat, továbbá az erőműveket, a tájképi

egység megőrzését és a hagyományos tájhasználat fennmaradását nem veszélyeztető műszaki megoldások alkalmazásával kell megvalósítani. A természeti adottságok és az emberi tevékenység alakította környezet tájképi érték, építészeti örökség és védendő természeti-, táji érték is egyben. Ennek következtében az övezet területén megvalósuló beruházások esetén kiemelt szerepet kell kapnia a tájba illesztésnek, továbbá a kilátás- és rálátás védelmének.

A tájképvédelmi terület övezete a település teljes közigazgatási területére kiterjed.

Ex lege védelem

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény szerint védelem alatt áll valamennyi forrás, láp, barlang, víznyelő, szikes tó, kunhalom és földvár, melyek országos jelentőségű természetvédelmi területnek minősülnek.

Füzérkajata területén ex lege védelem alatt álló barlangok találhatóak az Országos Barlangnyilvántartás alapján. A Bába-hegyi-barlang (katalógus szám: 5500-126) és az Emeletes-barlang (katalógus szám: 5500-125) a település északi részén helyezkedik el.

Egyedi tájértékek

Az egyedi tájértékek felmérése országos szinten nem teljes körű, a folyamatos kataszterezés a nemzeti parkok feladata a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény értelmében. A törvény meghatározása szerint „Egyedi tájértéknek minősül az adott tájra jellemző természeti érték, képződmény és az emberi tevékenységgel létrehozott tájalkotó elem, amelynek természeti, történelmi, kultúrtörténeti, tudományos, vagy esztétikai szempontból a társadalom szempontjából jelentősége van.”.

Az adatszolgáltatás alapján a településen meglehetősen sok, 35 db egyedi tájérték található. Az egyedi tájértékek között egyebek mellett hagyományos lakóházak, illetve csűrök, erdészház, kilátópont, árterek, fák, közetfeltárások, illetve bányák találhatóak.

HRSZ	NÉV	FAJTA	JELZET
142	Hagyományos kialakítású lakóház	Lakóépület	Füzérkajata_001
150	Hagyományos kialakítású lakóház	Lakóépület	Füzérkajata_002
149	Hagyományos kialakítású lakóház	Lakóépület	Füzérkajata_003
150	Hagyományos kialakítású csűr	Csűr	Füzérkajata_004
132 hrsz előtt	Köztéri kerek kút	Kút	Füzérkajata_005
156	Hagyományos kialakítású lakóház	Lakóépület	Füzérkajata_006
157	Hagyományos kialakítású lakóház	Lakóépület	Füzérkajata_007
157	Hagyományos kialakítású csűr	Csűr	Füzérkajata_008
042/6	Felhagyott izraelita temető	Temető	Füzérkajata_009
170	Hagyományos kialakítású lakóház	Lakóépület	Füzérkajata_010
158/1	Hagyományos kialakítású csűr	Csűr	Füzérkajata_011
178	Hagyományos kialakítású lakóház	Lakóépület	Füzérkajata_012
160	Hagyományos kialakítású csűr	Csűr	Füzérkajata_013
160	Köztéri kerek kút	Kút	Füzérkajata_014
187	Hagyományos kialakítású lakóház	Lakóépület	Füzérkajata_015
124	Világháborús emléktábla	Emléktábla	Füzérkajata_016
130	Hagyományos kialakítású lakóház	Lakóépület	Füzérkajata_017

132	Hagyományos kialakítású lakóház	Lakóépület	Füzérkajata_018
192	Gesztenyefa	Faegyed	Füzérkajata_019
217??	Hagyományos kialakítású csűr	Csűr	Füzérkajata_020
216	Hagyományos kialakítású csűr	Csűr	Füzérkajata_021
046/1	Bába-hegyi kilátópont	Kilátópont	Füzérkajata_022
046/1	Hatosivárhoi erdészház	Erdészház	Füzérkajata_023
046/1	Bacsó emlékoszlop	Erdő- és vadgazdálkodással kapcsolatos emlékhely	Füzérkajata_024
046/1	Bába-hegyi kőzetfeltárások	Vulkáni kőzet feltárása	Füzérkajata_025
046/1	Fövenyes-kút	Forrásfoglalás	Füzérkajata_026
047	Mester András-forrás	Forrásfoglalás	Füzérkajata_027
051/1	200 éves tölgy	Jellegfa	Füzérkajata_028
051	Kút	Kút	Füzérkajata_029
051	Erdészház	Erdészház	Füzérkajata_030
035	Percse-Bükk-patak ártere	Erdősáv maradványa	Füzérkajata_031
012/1	Falu-patak ártere	Erdősáv maradványa	Füzérkajata_032
053/2	Nagy- és Kis-Büdös-tó	Sajátos keletkezésű mikroforma	Füzérkajata_033
053/2	Korom-hegyi nemesagyag bányák	Anyagnyerő-hely	Füzérkajata_034
053/2	Korom-hegyi malomkőbánya	Külszíni fejtés	Füzérkajata_035

3. A HELYI ÉPÍTÉSZETI ÖRÖKSÉG TELEPÜLÉSI ÉRTÉKLELTÁRA

3.1. Általános építészettörténeti adatok

A hegyközi falvak többségéhez hasonlóan Filkeháza is őrzi hagyományos falusias karakterét, a 19. század végén vagy a 20. század első felében épült, népi jegyeket hordozó lakóépületek mellett ugyanakkor megtalálhatóak a szocializmus korszakában, a 70-es és 80-as években kialakított épületek is.

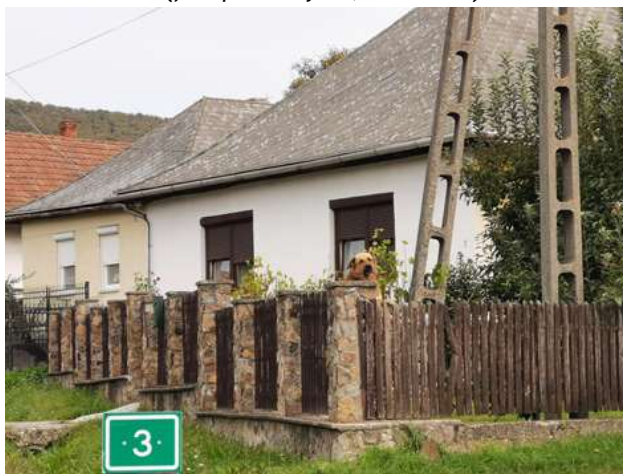
A település fontos értékeit képezik a hagyományos népi lakóházai, melyekkel a történeti településmag területén, az észak-déli futású Dózsa György utcában és Ady Endre utcában, illetve a lakott terület északkeleti részén található Rednek utcában találkozhatunk. Ezek a 19. század végén, 20. század elején kialakított épületek általában egymáshoz képest sűrűn, kisebb előkerttel, az utcára merőlegesen épültek, de az utcával párhuzamos gerincű épületek egyaránt megtalálhatóak. A községre leginkább a kontyolt nyeregtetős népi lakóházak a jellemzőek. A település szép számmal rendelkezik tornácos épületekkel, több helyen körtornácokat is megfigyelhetünk, A lakóépületek általában hagyományos, szimmetrikus nyíláskialakításúak, jellemzően kétszárnyú, két vagy három osztatú ablakkal néznek az utcafrontra. Az épületeket az eltérő szín- és anyaghasználat jellemzi, de általánosságban a homlokzatok nem díszítettek és a hagyományos színek dominálnak (világos színű homlokzatok, vörös cserépfedés vagy szürke palafedés). A község népi lakóházainak egyedi elemeként kell kiemelni a díszes fém padlásnyílásokat, melyeket egy-egy épület utcafronti, kontyolt tetőrészén fedezhetünk fel. Ezen egyedi elemekkel főként az Ady Endre utca északi részén és a Rednek utcában álló épületeken találkozhatunk. További karakteres elemként kell megemlíteni a változatos terepviszonyokhoz, jelentős szintkülönbséghez való illeszkedés szép példáit, a magasabb kőlabazatokkal rendelkező népi lakóépületeket, melyeket szintén főleg az Ady Endre

utca északi részén, illetve a Rednek utcában fedezhetünk fel. Az utóbbi időszakban több népies lakóépület is felújításra került a településen, a hagyományos karakter, népies elemek megtartásával, kiemelésével.

Az 1970-es, 80-as években főként a lakott terület déli, délnyugati irányú bővülésével a szocialista korszak épületei is teret hódítottak maguknak a településen. A jellemzően nagyobb tömegű, többször magasabb épületek előkerttel épültek. Ezen lakóépületeket az utcával párhuzamos kialakítás éppúgy jellemzi, mint az arra merőleges. A nyeregtetős és sátoztetős épületek egy kisebb része tetőtér beépítéssel rendelkezik. Az általában díszítetlen homlokzatok kettő vagy háromosztatú ablakokkal néznek az utcára. A változatosabb kivitel jellemezte lakóépületek elvéve a történeti településmag területén is megtalálhatóak, de nagyobb számban a belterület déli, délnyugati szélén találkozhatunk velük.

Népi lakóházak karakteres részletekkel (fém padlásnyílás, kőlabazat) a belterület északi részén

A szocializmus korszakában kialakított épületek a belterület déli részén

A község kiemelkedő építészeti értékét képviseli református temploma, amely helyi védelem alatt áll. A belterület központi részén, a Dózsa György utca keleti oldalán elhelyezkedő Füzérkajatai Református Egyházközség temploma 1913-ban épült a XVIII. század végén megépült templom helyett, de már évszázadokkal korábban állt templom a faluban. A református templom a 2000-es évek elején felújításra került. A két haranggal és téglaboltozatos mennyezettel rendelkező templom tömegénél és magasságánál fogva is meghatározó elem, igazodási pont a községben. Füzérkajata fontos értékeiként kell kiemelni a közterületi alkotásokat, melyek közül az emlékműveket, emléktáblákat és a hagyományos fadeszkás kutakat kell kiemelni.

A Füzérkajatai Református
Egyházközség temploma

Emlékmű és ódon sírkő a temetőben

Fadeszkás kút a templom
közelében

Emlékmű a hivatal kertjében

Fadeszkás kút a Dózsa
György utca és a Rednek
utca találkozásánál

3.2. Településszerkezet, településkép, telekstruktúra, utcaképek

Filkeháza klasszikus egyutcás faluként, a mai Rózsa Ferenc utca mentén alakult ki, majd a település délkeleti irányú bővülésével formálódott a jelenlegi képre. A belterület karakterében nem feltétlenül mutat egységes képet. A hegyközi falvak többségéhez hasonlóan Filkeháza is őrzi hagyományos falusias karakterét, ugyanakkor a szocializmus korszakában kialakított épületek is nagyobb számban jelen vannak a településen, vegyesebb karaktert kölcsönözve ezzel a településnek. Általánosságban elmondható, hogy az organikusan kialakult, hagyományos utca mentén hosszú és keskenyebb, változatos méretű szalagtelkek sorakoznak, melyeken oldalhatáron álló beépítéssel, előkerttel kialakított épületekkel találkozhatunk. A hagyományos népi lakóházakra az utcára merőleges és az azzal párhuzamos gerinc is jellemző, illetve megtalálhatóak az egyszerű nyeregtetős és a kontyolt nyeregtetős lakóépületek is. Ezen hagyományos, falusias területen, illetve ahhoz kapcsolódóan a belterület déli oldalán találkozhatunk a szocialista korszakban épült, ugyancsak oldalhatáron álló beépítéssel és előkerttel kialakított épületekkel, melyek egységesebb mérettel rendelkező szalagtelkeken állnak. Ezen, jellemzően nagyobb

tömegű és magasabb lakóépületek között az utcával párhuzamos és az arra merőleges kialakításúak is vannak, illetve a nyeregtetős és sátoztetős épületek is jellemzőek.

A történeti településmag területén, az Ady Endre utcában és a Rednek utcában a hagyományos lakóépületek túlsúlya a jellemző, ezért több utcaszakaszon is egységes, harmonikus falusias utcaképről beszélhetünk. Mindemellett több helyen is váltakoznak egymással a hagyományos és a szocializmusban épült lakóépületek, ezeken az utcaszakaszokon jóval vegyesebb utcaképpel találkozhatunk. Egységesebb utcaképről beszélhetünk a lakott terület később kialakult, a Füzérkajatai elágazástól délre található részén, ahol egymás után sorakoznak a hasonló tömegű és kialakítású lakóépületek.

A község fő tengelyét a 3719. j. országos mellékút, belterületi szakaszán Rózsa Ferenc utca vonala adja, amely több kisebb kanyarral szeli át a lakott területet északnyugati-délkeleti irányban. A település központja a hivatal környezetében található, itt működik a legtöbb kereskedelmi és szolgáltató egység, illetve itt található a község rendezvényterülete is.

A település jellegzetességét jelentik viszonylag széles közterületei. Az útfelület mellett szélesebb zóldsávok és kisebb zöldfelületek, járda, illetve árok találhatóak.

A belterületi telekstruktúra és beépítés

3.3. Helyi egyedi értékek

2017-ben elkészült a község Településképi rendelete (TKR), melyet az önkormányzat Képviselő-testülete 12/2017.(XII.27.) önkormányzati rendeletével hagyott jóvá.

A TKR 2. mellékletében összesen 5 db helyi védett épületet, értéket rögzít, melyek a következők:

Cím	Helyrajzi szám	Megnevezés	Építés éve	Stílus
Dózsa György út 45.	124	Református templom	1913	Empire
Dózsa György út 45.	124	Református templom Orgonája	1913	Barokk
Felszabadítók út 4.	156	Legrégebbi táj jellegű egyszobás, pitvaros, kemencés lakóház	1890	Empire
Ady E. út 25.	177/2	Legrégebbi tájjellegű tornácos lakóház	1980	
Ady Endre út	152	Köztemető helyi magyar temetkezésre jellemző kopjafák	1913	

A helyi védelem alatt álló épületek, értékek a történeti településmag területén, a belterület északi részén helyezkednek el. A református templom és orgonája a belterület központi részén, a Dózsa György utca keleti oldalán található. A legrégebbi egyszobás, pitvaros, kemencés lakóház a Rednek utcában, míg a legrégebbi tornácos lakóház az Ady Endre utcában lelhető fel. A helyi magyar temetkezésre jellemző kopjafák a belterület északi szélén található temetőben láthatóak.

Helyi védett épületek, értékek a településen

II.A RENDEZÉS SORÁN TERVEZETT VÁLTOZÁSOK HATÁSELEMZÉSE

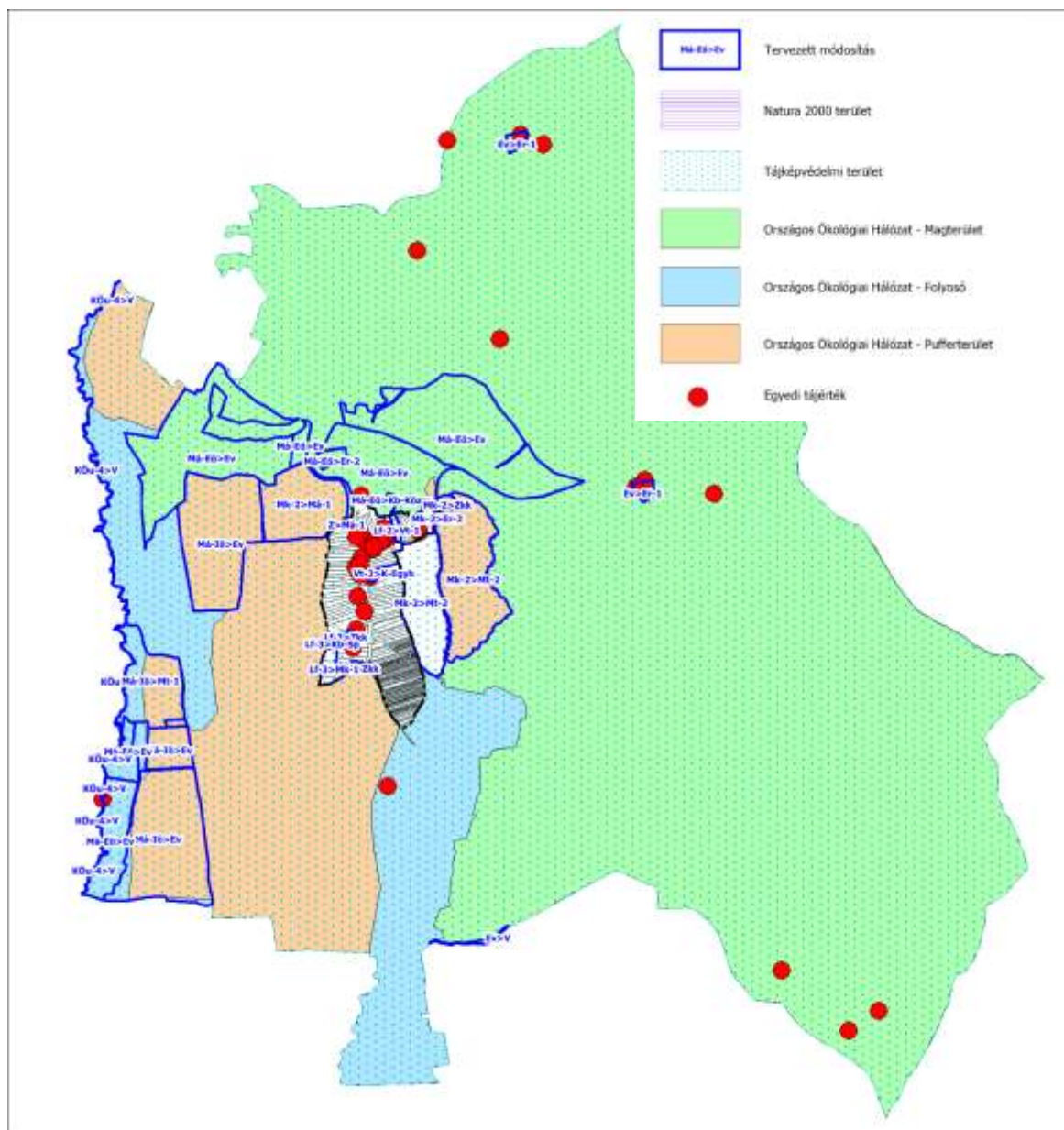
1. A tervezett változások ismertetése

A község felülvizsgált településrendezési eszközei a jelenleg érvényben lévő 419/2021. (VII.15.) Korm. rendeletet, illetve a korábbi 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendeletet is megelőző időszak jogszabályi környezete szerint készültek. A 419/2021. (VII.15.) Korm. rendelet értelmében településfejlesztési terv (TFT) és településrendezési terv (Helyi Építési Szabályzat (HÉSZ) és Szabályozási Terv (SZT) készül, míg a korábbi jogszabály által előírt módon a településrendezési eszközök módosításakor kiindulási alapként figyelembe vett Településszerkezeti Terv (TSZT) már nem készül.

A község új településterveinek elkészítése során a javasolt módosítások az új jogszabályi keretekhez történő hozzáigazítás, az egyedi önkormányzati, illetve a partnerségi egyeztetések keretében felmerült kéréseken alapuló igények megvalósítása érdekében, továbbá a magasabb rendű területrendezési terveknek való megfelelés, kisebb pontosítások, finomítások miatt váltak szükségessé.

Az épített értékek érintettsége a módosítások által

A táj- és természetvédelmi értékek érintettsége a módosítások által

2. A tervezett változások hatása

2.1. A tervezett változások hatása a régészeti örökségre

A fejezet önálló munkarészben kerül ismertetésre.

2.2. A tervezett változások hatása a műemléki értékekre

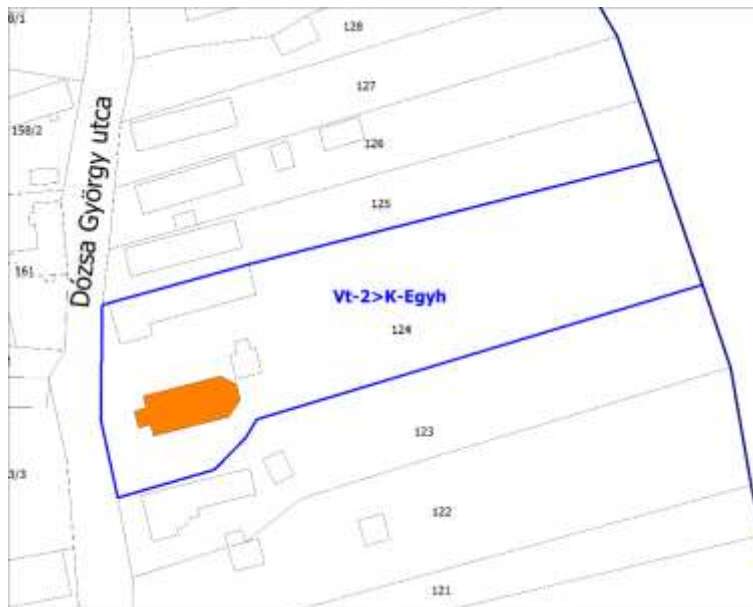
A településen nem található országosan védett érték, műemlék.

2.3. A tervezett változások hatása a helyi építészeti örökségre

A község 12/2017.(XII.27.) önkormányzati rendeletével jóváhagyott Településképi rendelete (TKR) 2. mellékletében 5 db helyi védett épületet, építményt rögzít.

A tervezett módosítások a helyi védelem alatt álló értékek közül kettőt érintenek. A református templom telkének, illetve a templom orgonájának esetében a tervezett változást (településközpont vegyes területből különleges beépítésre szánt hitéleti rendeltetési célú övezetbe történő átsorolás) az ingatlan jellege, használata, a meglévő állapothoz való illeszkedés igénye indokolja. Az érintett helyi védelem alatt álló épület, illetve érték a tervezett módosítás által nem sérül. A valós használatnak megfelelő besorolás elősegítheti a helyi védett értékek jelen állapotban történő megőrzését.

A tervezett módosítás nem gyakorol negatív hatást a helyi építészeti örökségre.

A helyi védett épület és érték (narancssárga) érintettsége a módosítás által (kék)

2.4. A tervezett változások hatása a táj- és természetvédelem értékeire

A település teljes közigazgatási területe a Natura 2000 hálózat, valamint a Tájképvédelmi terület övezetének részét képezi. Füzérkajata területét az Országos Ökológiai Hálózat magterület, ökológiai folyosó és pufferterület övezete is érinti. A magterület a község keleti és északi részén található összefüggő erdőterületekre terjed ki. A Percse-bükk-patakot és a Falu-patakot kísérő erdősávok az ökológiai folyosó részét képezik, míg a belterülettől nyugatra fekvő, mezőgazdasági művelés alatt álló ingatlanok pufferterületként nyilvántartottak. Füzérkajata területén ex lege védelem alatt álló barlangok találhatók. A Bába-hegyi-barlang és az Emeletes-barlang a település északi részén helyezkedik el. Az adatszolgáltatás alapján a településen 35 db egyedi tájérték található.

Tekintettel arra, hogy a település teljes területére kiterjed a Natura 2000 hálózat, a Tájképvédelmi terület övezete, valamint az Országos Ökológiai Hálózat, **a tervezett módosítások mindegyike érinti a település táj- és természetvédelmi értékeit.** Ugyanakkor a módosítások közül egyik sem irányul új beépítésre szánt terület kijelölésére az érintett területeken. **A tervezett változások éppen a táj- és természetvédelmi érdekeket szolgálják,** hiszen a legtöbb esetben intenzívebb hasznosítással járó területek átsorolását szorgalmazzák olyan övezetekbe (pl. védelmi célú erdőterület, tájgazdálkodási mezőgazdasági terület), amelyek esetében a rájuk vonatkozó szigorú előírások miatt sokkal inkább biztosítható a táj- és természetvédelmi értékek védelme.

A tervezett módosítások nem gyakorolnak negatív hatást a település táj- és természetvédelmi értékeire.

2.5. Összefoglaló

Épített örökségi értékek

A tervezett módosítások a helyi védelem alatt álló értékek közül kettőt érintenek. A református templom telkének, illetve a templom orgonájának esetében a tervezett változást az ingatlan jellege, használata, a meglévő állapothoz való illeszkedés igénye indokolja. Az érintett helyi védelem alatt álló épület, illetve érték a tervezett módosítás által nem sérül. A valós használatnak megfelelő besorolás elősegítheti a helyi védett értékek jelen állapotban történő megőrzését.

A tervezett módosítás nem gyakorol negatív hatást a helyi építészeti örökségre.

Táj és természetvédelem

A tervezett módosítások mindegyike érinti a település táj- és természetvédelmi értékeit. Ugyanakkor a módosítások közül egyik sem irányul új beépítésre szánt terület kijelölésére az érintett területeken. A tervezett változások éppen a táj- és természetvédelmi érdekeket szolgálják, hiszen a legtöbb esetben intenzívebb hasznosítással járó területek átsorolását szorgalmazzák olyan övezetekbe, amelyek esetében a rájuk vonatkozó szigorú előírások miatt sokkal inkább biztosítható a táj- és természetvédelmi értékek védelme.

A tervezett módosítások nem gyakorolnak negatív hatást a település táj- és természetvédelmi értékeire.

III.ÉRTÉKVÉDELMI TERV

1.1. Az értékleltárban szerepeltetett értékek megőrzését biztosító szempontok és követelmények

A 2001. évi LXIV. Kulturális Örökségről szóló törvény (továbbiakban Kötv.) 11. §-a alapján a területen nyilvántartott régészeti lelőhelyek **általános régészeti védelem** alatt állnak.

A helyi védett értékek megőrzését a 12/2017.(XII.27.) önkormányzati rendelettel jóváhagyott Településképi rendelet biztosítja.

1.2. Önkormányzati feladatok

A régészeti lelőhelyek védelmét jogszabályok biztosítják. Az adatszolgáltatás alapján a lelőhelyek feltüntetésre kerülnek a szabályozási terven, ennek alapján a terv módosítása során érintettségük figyelembe vehető.

A helyi védett értékek megőrzéséről - a lakossággal és a helyi értékvédő csoportokkal többször egyeztetésre került - Településképi arculati kézikönyv, valamint a 12/2017.(XII.27.) önkormányzati rendelettel jóváhagyott Településképi rendelet hivatott gondoskodni.

A táji, természeti és épített értékek védelme a hatályos jogszabályok által biztosított, a helyi védelem módosítása, kiterjesztése nem szükséges.

Az önkormányzat feladatát képezi a helyi védett értékek figyelemmel kísérése, állapotuk ellenőrzése, a helyi védett értékek körének lehetőség szerinti folyamatos bővítése, valamint a lakosság tájékoztatása és figyelmének felhívása a megőrzés fontosságára, az értékvédelemre.

IV. NYILATKOZAT

Alulírott Sin Emília vezető településrendező tervező, településmérnök, városépítési - városgazdasági szakmérnök nyilatkozom, hogy Füzérkajata Község új településtervéhez elkészített Örökségvédelmi hatástanulmány a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény (Kötv.) és a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról szóló 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelet előírásainak megfelel. A Településterv és az Örökségvédelmi hatástanulmány elkészítésére jogosultsággal rendelkezem.

Budapest, 2024. szeptember hó

.....
Sin Emília
vezető településrendező tervező,
településmérnök, városépítési - városgazdasági
szakmérnök
TT/1 01-4657, TR 01-4657

V. RÉGÉSZETI SZAKÁGI MUNKARÉSZ

RÉGÉSZETI HATÁSTANULMÁNY
FÜZÉRKAJATA KÖZSÉG
TELEPÜLÉSTERVÉHEZ

TELEPÜLÉSI ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY
RÉGÉSZETI SZAKÁGI MUNKARÉSZ

Megrendelő:
Füzerkajata Község
Önkormányzatának megbízásából
KRATU Településmérnöki és
Tanácsadó Kft.

Készítette:
Dr. Tankó Károly
Telefon: 06 30 263 40 24,
E-mail: csisztat@gmail.com

Budapest, 2024 szeptember 20.

TARTALOM

BEVEZETÉS: A települési örökségvédelmi hatástanulmány készítésének célja	3
1) ÖRÖKSÉGVÉDELMI VIZSGÁLAT	4
1.1) A település történeti leírása	4
1.2) A település régészeti örökségének felmérése terepbejárással	7
1.3) A település régészeti értékleltára	10
1.3.1) Védetté nyilvánított régészeti lelőhelyek	10
1.3.2) Nyilvántartott régészeti lelőhelyek	10
2) A RENDEZÉS SORÁN TERVEZETT VÁLTOZÁSOK HATÁSELEMZÉSE	14
2.1) A települési értékleltárban szereplő elemek vonatkozásában releváns rövid és középtávon tervezett változások ismertetése	14
2.1.1) A jelenlegi állapot és terület-felhasználás	14
2.1.2) Változtatási szándékok	14
2.2) A változtatási szándékok hatásai a régészeti örökségre	16
3) ÉRTÉKVÉDELMI TERV	17
3.1) Az értékleltárban szerepeltetett régészeti értékek megőrzését biztosító szempontok és követelmények	17
3.1.1) A régészeti emlékek feltárhatóságának, megmaradásának, bemutathatóságának vagy pusztulásának lehetőségei	17
3.2) Önkormányzati feladatok meghatározása	17
3.2.1) Folyamatok iránya és visszafordíthatósága	17
3.2.2) Kárenyhítés lehetősége és költsége	17
4) ÖSSZEFOGLALÁS	18
5) NYILATKOZAT	19
6) A régészeti lelőhelyek térképi ábrázolása	20
7) Fényképek	23
8) Hatályos örökségvédelmi jogszabályok rövid ismertetése	25

BEVEZETÉS

A települési örökségvédelmi tanulmány elkészítésének célja

Füzerkajata Község Önkormányzatának Képviselő-testülete a településtervek tartalmáról, elkészítésének és elfogadásának rendjéről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 419/2021. (VII. 15.) Korm. rendelet alapján döntött az új településtervének elkészítéséről. Füzerkajata Község Önkormányzata a tervezési feladatok elvégzésével a KRATU Települmérnöki és Tanácsadó Kft. bízta meg.

A települési örökségvédelmi hatástanulmány készítését indokolja, hogy az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. tv. 7. § (1) bekezdése értelmében, a településfejlesztés és a településrendezés során a kulturális örökségük sokféleségének és gazdagságának megőrzését, valamint a régészeti örökség védelmét, felújításának és továbbfejlesztésének lehetőségét figyelembe kell venni.

A község közigazgatási területére kiterjedő örökségvédelmi hatástanulmány még nem készült, vagy nem lehet fel, ezért a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény (továbbiakban Kötv.) 85/A. § (1) értelmében a településfejlesztési koncepció és településrendezési eszközök módosításához új örökségvédelmi hatástanulmány készítése szükséges.

A kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról szóló 68/2018. (IV.9.) Korm. rendelet (továbbiakban Kr.) 84. § (1) értelmében a településfejlesztési koncepció vagy a településrendezési eszköz és a településképi rendelet készítője települési örökségvédelmi hatástanulmány elkészítéséről köteles gondoskodni. Továbbá, a Kr. 91. § (1) figyelembe véve a településfejlesztési koncepció, az integrált településfejlesztési stratégia és a településrendezési eszközök jogszabályban meghatározott egyeztetési eljárás keretében kialakított szakmai vélemény során figyelemmel kell lenni a védett régészeti örökség megőrzésének alapvető követelményére.

A jelen tanulmányt és részeit a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény alapján szerzői jogvédelem illeti meg. A tanulmány sokszorosítása, átdolgozása vagy a szerződésben rögzített céltól eltérő felhasználása csak a szerző előzetes írásbeli hozzájárulásával történhet. A tanulmányból való idézés, arra való hivatkozás csak a forrás pontos megjelölésével jogszerű. A szerzői jog megsértése büntetőjogi és kártérítési következményekkel járhat. A vagyoni jogok kizárólagos jogosultja annak készítője. A tanulmányt annak megrendelője csak a szerződésben meghatározott célra jogosult felhasználni.

Lényeges felhívni a figyelmet arra, hogy a hatástanulmány a készítés időpontjában rendelkezésre álló adatok alapján készült, ezért a jövőben ismertté váló új adatok a hatásvizsgálat eredményeinek és következtetéseinek felülvizsgálatát tehetik szükségessé.

1. ÖRÖKSÉGVÉDELMI VIZSGÁLAT

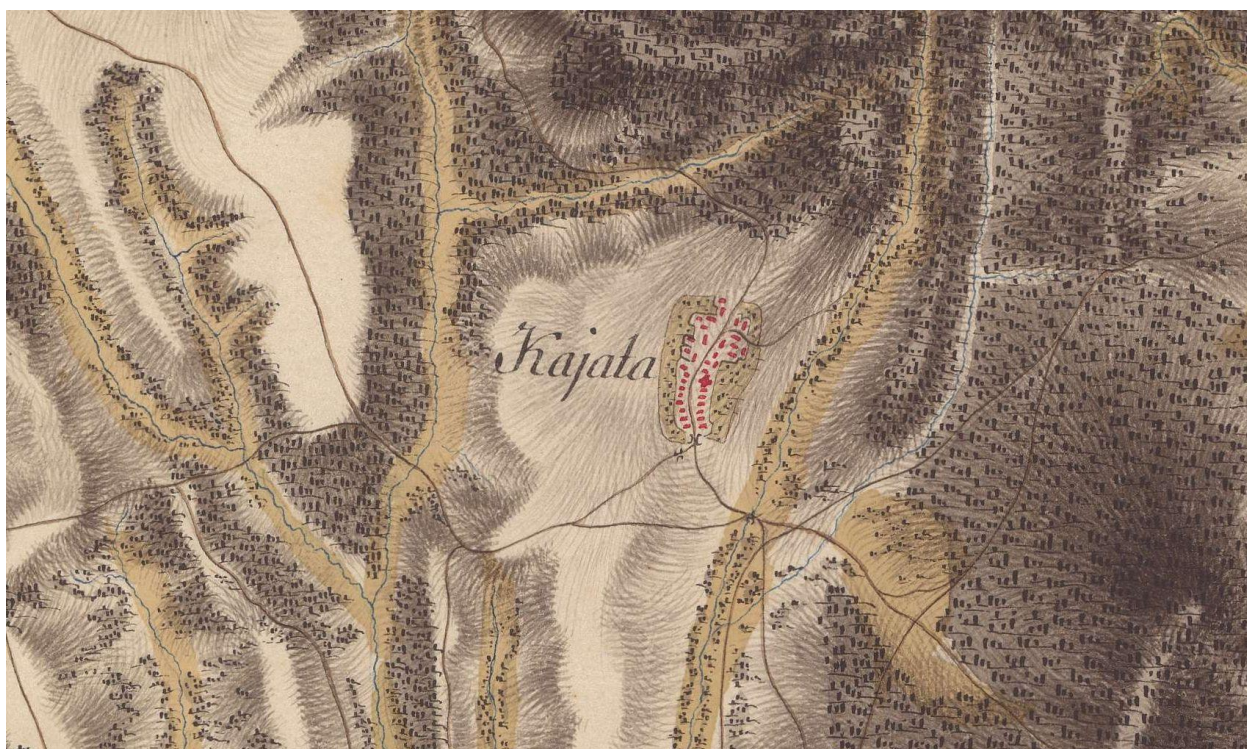
1.1) A település történeti leírása

Füzerkajata község Északkelet-Magyarországon, az Eperjes–Tokaji-hegységben, a Zemplén és a Szalánci-hegység 400-700 méter magas hegyeivel övezett Hegyközben fekszik. A település közigazgatásilag Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyében, a Sátoraljaújhelyi járásban található.

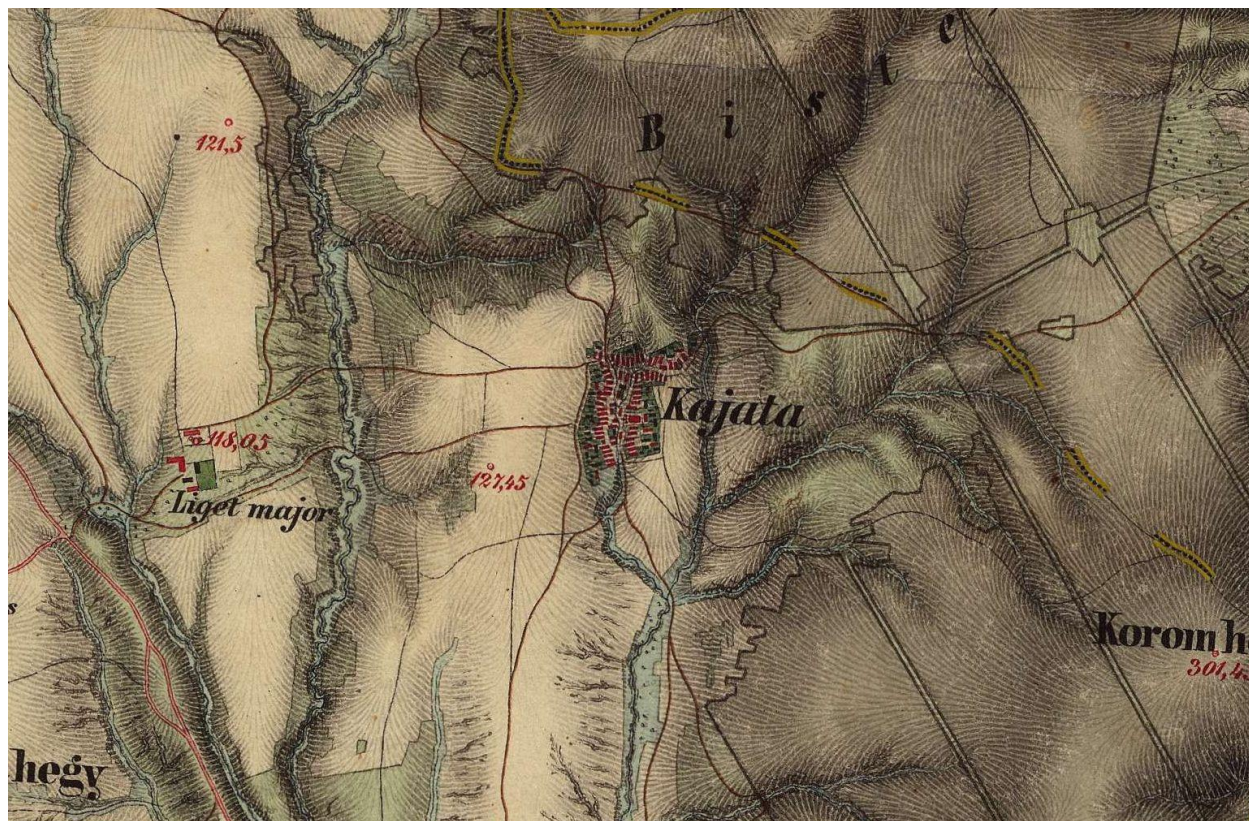
Füzerkajata korai történetéről kevés adatunk van. Első okleveles említése 1270-ből ismert, amikor a füzeri vár részeként írták le. A település alapításának idejét nem ismerjük, de a hegyközi falvak történetének többsége a 13. századig nyúlik vissza. 1389-től a Perényi család birtoka. Az 1427. évi dicális összeírásban is szerepel. 1563-ban a Perényi családból származó Balassa ág tagjai pereskedtek a Miksa császárral a füzeri vár és részei, köztük felsorolva Kajata birtokért. 1569-ben Perényi Gábor és Báthory Miklós pereskedtek a füzeri vár és részeiért. 1626-ban 24 jobbágyot és 2 zsellért írtak össze. 1689-ben a falu Várady Mihály birtoka volt.

A falu lakóinak többsége a reformáció idejében átkeresztelkedett. 1595-ben a falunak református temploma volt. Ez a templom 1681-ben szerepelt a katolikusok által elfoglalt épületek listáján. A reformátusok az elvett templom helyett 1794-ben építettek új templomot. A mai templom 1913-ban épült, amelynek építésekor csontvázak sírokat bolygattak meg.

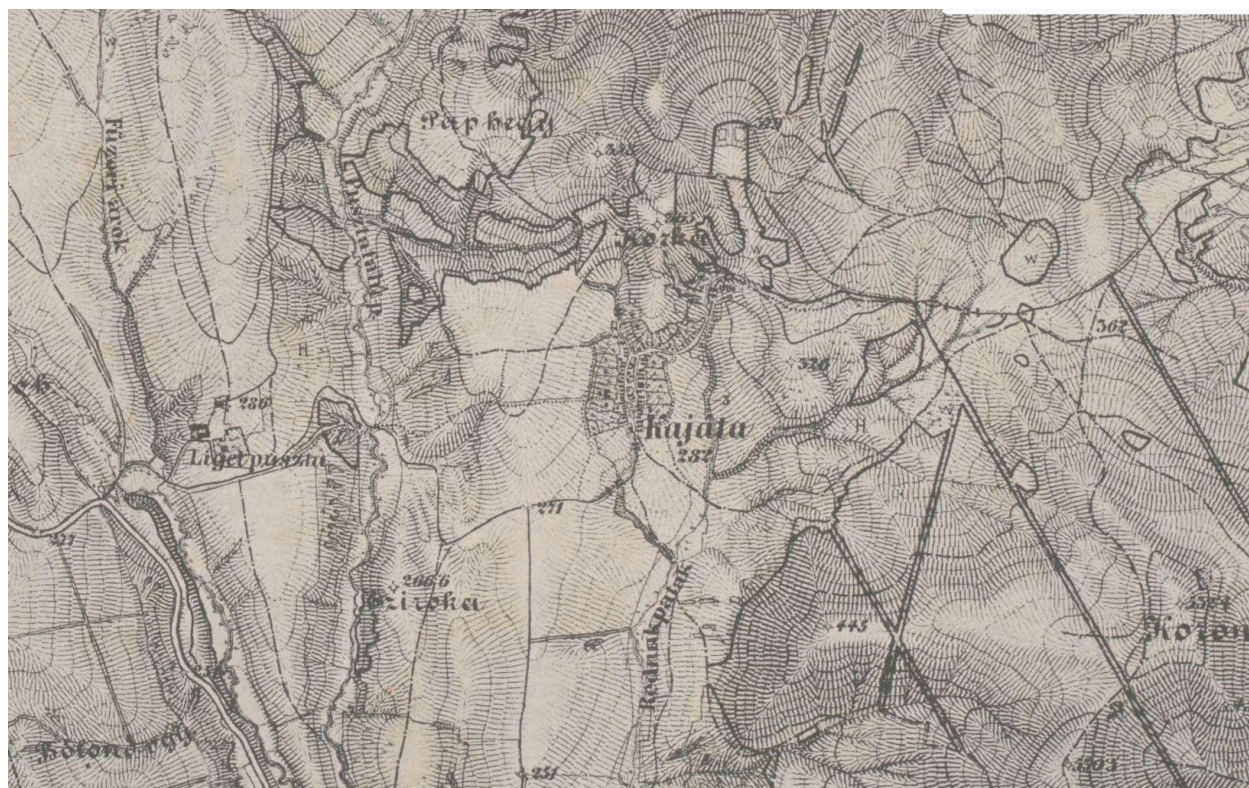
1686-ban I. Lipót báró Károlyi Lászlónak adományozta Füzer várát és annak javait az összes tartozékokkal együtt, beleértve Kajata települést is.

1. kép. Füzerkajata határa az 1782-1785 között készült Első Katonai Felmérésen
(forrás: Arcanum /mapire.eu)

2. kép. Füzerkajata határa az 1819-1869 között készült Második Katonai Felmérésen
(forrás: Arcanum /mapire.eu)

1.2) A település régészeti örökségének felmérése terepbejárással

A vizsgálat alá vont terület a Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyei Füzerkajata község közigazgatási egysége.

A jelen örökségvédelmi hatástanulmány a jogszabályi kereteknek megfelelő tartalommal, különösen a Kr. 14. mellékletében foglaltakat figyelembe véve készült. Ennek alapján a hatástanulmány tartalmát, valamint az alkalmazott módszereit alapvetően meghatározza, hogy a településrendezési eszközök tervezett módosítása örökségvédelmi szempontból milyen kockázattal járt.

Az értékvizsgálat során alkalmazott módszerek

A vizsgálat során alkalmazható módszerek a következők:

- (1) Az előzetesen ismert régészeti lelőhelyek adatainak felkutatása:
Az adattári, szakirodalmi, térképészeti, levéltári adatgyűjtés, a közhiteles lelőhelyadatok lekérdezése, valamint ezek összehasonlító vizsgálata és bemutatása.
- (2) Prediktív modell eredményeire való támaszkodás:
Amennyiben ilyen modell az adott település relációjában elkészíthető vagy korábban már készült és rendelkezésre áll.
- (3) Régészeti terepbejárás:
A település régészeti örökségének terepbejárással kell megvalósítani.
- (4) A lelőhely állapotában maradó változással nem járó műszeres lelőhely-, illetve leletfelderítés, amely itt a régészeti terepbejárás során, indokolt esetben fémkereső műszer alkalmazását jelenti.

A jelen örökségvédelmi hatástanulmány készítése során az adattári, szakirodalmi, térképészeti, levéltári adatgyűjtésre, a közhiteles lelőhelyadatok lekérdezésére, az adatok értékelésére, továbbá légi-régészeti lelőhely-felderítésre és régészeti terepbejárásra került sor.

Kutatási előzmények:

Füzerkajata község területe minden bizonnyal a múlt számos szakaszában lakott volt. Ugyanakkor a község területén szisztematikus régészeti kutatás nem történt, ezért a településtörténetre vonatkozóan csak kevés adatunk van.

Az ország régészeti értékeinek teljességre törekvő számbavételére vállalkozó Magyarország Régészeti Topográfiája sorozat Füzerkajata vonatkozásában nem készült el. A község közigazgatási területére kiterjedő örökségvédelmi hatástanulmány korábban nem készült, vagy ha készült nem elérhető.

Adattári, szakirodalmi, térképészeti, levéltári adatgyűjtés

Füzerkajata közigazgatási területére vonatkozó régészeti adatokat a miskolci Hermann Ottó Múzeum, a Magyar Nemzeti Múzeum Régészeti Adattára, a Magyar Nemzeti Múzeum Régészeti Adatbázisa, valamint a közhiteles adatbázist működtető Építési és Beruházási Minisztérium Építészeti Államtitkárság Építészetért és Műemlékvédelemért felelős Helyettes Államtitkársága tart nyilván.

A rendelkezésre álló térképészeti dokumentumok közül régészeti szempontból elsősorban a katonai felmérésekre támaszkodhatunk. Az Első Katonai Felmérés 1763-1787 között készült térképlapján (1. kép) jól látható, hogy Füzerkajata az észak-déli irányban kanyargó Falu-patak nyugati oldalán emelkedő dombon észak-dél irányú út mentén létesült egyutcás település. Ezen a térképen a templom a falu közepén, a mai épület helyén jelölt. A település határában kiterjedt szántók, a patakok mentén pedig ligetekkel övezett legelők vannak. A Hegyközt övező dombok és hegyek lankáin nagy kiterjedésű erdők vannak. Az 1806-1869 között készült Második Katonai Felmérésen (2. kép) a település szerkezete és annak környezete részletesen került ábrázolásra. Ugyanakkor a település szerkezete alapjaiban

változatlan maradt. A templom a mai helyén van jelölve. A korábban ábrázolt utcák néhány további épületekkel bővültek. A külterület használatban nem lehet számottevő változást megfigyelni, vagyis a települési mag körül továbbra is a mezőgazdasági területek, főleg szántók dominálnak, miközben erdős területek aránya főleg keleti irányba csökkent. Az 1869-1887 között készült Harmadik Katonai Felmérésen (3. kép) a településről a korábbiaknál részletesebb és pontosabb kép tárul elénk, de a már kialakult állapothoz képest jelentős változás nem látható. Külterületen ugyanakkor a szántóként használt területek kiterjedése az erdő és rét rovására nőtt. A történeti térképek összességében azt mutatják, hogy a település mérete, a lakott ingatlanok kiterjedése és elhelyezkedése az 1800-as évek elején kialakult állapotot követően nagyjából állandó volt és a következő két évszázadban csupán kis mértékben módosult.

Régészeti terepbejárás

A kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról szóló 68/2018. (IV.9.) Korm. rendelet az újonnan beépítésre szánt területek esetén kötelező érvénnyel írja elő a település régészeti örökségének terepbejárással való felmérését.

A terepbejárás a régészeti topográfiai felderítés szabályai szerint készült, olyan módon, amely alkalmas a *régészeti lelőhelyek* kiterjedésének, intenzitásának, korának és jellegének dokumentálására, valamint régészeti érdekű területek és régészeti védőövezetek kijelölésére és térbeli lehatárolására. Általános szabályként kijelenthető, hogy a terepbejárás nem csupán a fejlesztésre kijelölt ingatlanokra korlátozódik, hanem azok közvetlen környezetére is kiterjed. Általános szabály, hogy a nyomvonalas létesítmények esetében a terepbejárás a változtatással érintett területre, valamint a köré vont 100 méteres sávra terjed ki. A terepbejárást minden esetben irodai előkészítés előzi meg, amelynek során a bejárás útvonal az előzetes adatgyűjtés eredményeinek figyelembe vételével kerül megtervezésre.

A vizsgálati terület bejárása a szórványos vagy gyér intenzitású lelőhelyek létének, illetve határának megállapítása céljából extenzív vizsgálati módszer alkalmazásával történt. Ez a terepbejárási módszer a kutatási terület olyan nem szisztematikus vizsgálatát jelenti, amelynek során a korábbi régészeti topográfiai tapasztalatok alapján emberi megtelepedés lehetséges térszínei (pl. vízfolyások melletti alacsony dombok, magaslatok, stb.) kerültek megvizsgálásra. A terepbejárást végző minden szakember megfelelő vízszintes helymeghatározási pontosságú, útvonalak és pontok rögzítésére, valamint tárolására alkalmas műszert (GPS) használt. A terepbejárás során a kutatott területek pontos térbeli azonosítása a műszer útvonalrögzítésének (tracklog) bekapcsolásával történt. A régészeti korú lelet (pl.: kerámia edénytöredék, fém, csont, stb.) pontos térbeli helyzet a műszerben pontként tárolásra került. A felszínen jelentkező régészeti korú leletanyag begyűjtésére ugyanakkor nem került sor, csupán azok térbeli pozíciójának rögzítésére.

Annak ellenére, hogy a Kr. a régészeti terepbejárást csak a beépítésre jelölt területek esetén írja elő, több szakmai iránymutatás szerint a települési örökségvédelmi hatástanulmány készítésekor ajánlatos azon területek extenzív lelőhelylokalizációs terepbejárással való kutatása, ahol még egyáltalán nem, vagy nem kielégítő mértékben ismerünk régészeti lelőhelyeket. A nem kielégítő mérték ez esetben azt jelenti, hogy olyan múzeumi, szakirodalmi adatok birtokában vagyunk, amelyek alapján a vizsgált területen régészeti lelőhely valószínűsíthető, de sem pontos helye, sem lehatárolása nem ismert, vagy nem kellően dokumentált.

Mindezek figyelembe vételével a vizsgálandó területen cél volt a lehetséges összes régészeti lelőhely felkutatása. A terepbejárás előkészítését pedig minden esetben a már ismert adatok összegyűjtése előzte meg (pl. múzeumi adattár és leltárkönyvek, szakirodalom, korábbi térképek összegyűjtése, továbbá légi felvételek használata).

A régészeti lelőhelylokalizációs és állapotfelmérő bejárásokra 2024. április 14-én került sor. A jelen esetben a település határában végzett extenzív terepbejárás során az alábbi táblázatban felsorolt régészeti lelőhely került lokalizálásra.

Légi régészeti lelőhely-felderítés

Füzerkajata község közigazgatási területén a terepbejáráshoz kapcsolódóan légi régészeti lelőhely-felderítést végeztünk. Itt elsősorban a vizsgálat alá vont ingatlanok és tágabb környezetük, vagyis a régészeti lelőhellyel biztosan vagy feltételesen érintett területek légi felderítésére került sor. A jelenlegi hasznosításból következő állapot a légi régészeti megfigyelés szempontjából kedvezőtlen és kedvező észlelési körülményeket egyaránt biztosított. A kutatáshoz egy 3DR SOLO típusú, quadcopter drónt és 4K Gopro 4 Black és Mapir Survey 3 CGM típusú kamerákat használtunk. A kérdéses területek többszöri, különböző magasságokból és különböző szögekből, jó fényviszonyok mellett pásztáztuk. A légi régészeti lelőhely felderítés a település határában új lelőhelyet nem eredményezett.

Az on-line elérhető légifotó és ortofotó adatbázisokat tárolt felvételeket áttekintve – a már nyilvántartásban szereplő régészeti lelőhelyeken túl – újabb régészeti lelőhelyre vonatkozó jelenséget, vagy felszíni struktúrát nem figyeltünk meg.

1.3) A település régészeti értékleltára

1.3.1. Védett régészeti lelőhelyek

Füzerkajata közigazgatási területen a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény 7. § 45. pontja, továbbá a 11-17 § szerint meghatározott, miniszteri rendelettel fokozottan védett, történeti és kulturális jelentőségű régészeti lelőhely nem található.

1.3.2. Nyilvántartott régészeti lelőhelyek

A régészeti lelőhelyekről az Építési és Beruházási Minisztérium Építészeti Államtitkárság Építészeti és Műemlékvédelemért felelős Helyettes Államtitkársága vezet közhiteles nyilvántartást. A jelen tanulmány készítésekor Füzerkajata közigazgatási területén a közhiteles nyilvántartás régészeti lelőhelyet nem tart nyilván.

SOR-SZÁM	AZONO-SÍTÓ	NÉV	HRSZ	KORRDINÁTÁK	AZONOSÍTÁS ALAPJA
1	101718	Református templom	124	831192 355755	adatgyűjtés
2	101720	Nagy-föld 1	022, 028/1	830550 350302	terepbejárás
3	101722	Nagy-föld 2	028/1	830905 355353	terepbejárás

4. táblázat: Nyilvántartott régészeti lelőhelyek

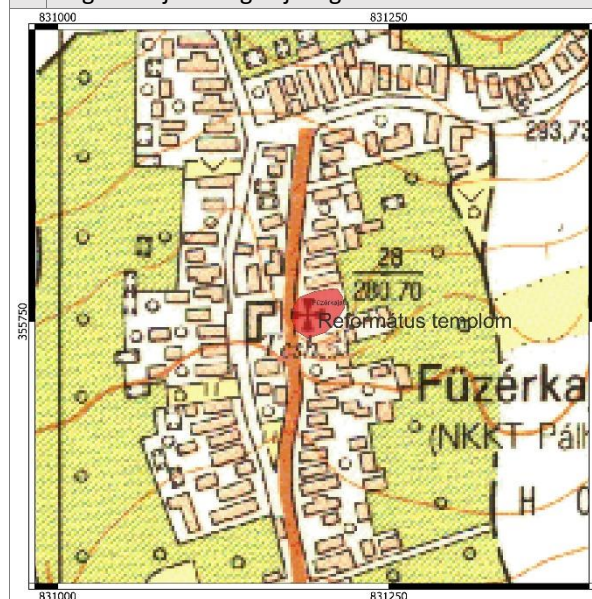
Az érintett örökségi elemek számbavétele és állapotuk ismertetése kapcsán fel kell hívni a figyelmet arra az általános szabályra, amely szerint a régészeti lelőhelyek pontos kiterjedése pusztán felszíni vizsgálatokkal (pl. terepbejárás) csak hozzávetőlegesen állapítható meg, továbbá a felszíni lokalizációt erőteljesen korlátozó tényezők (pl. vegetáció, beépítés, elfedés, stb.) miatt a régészeti érintettség meghatározásánál gyakran csak a korábbi, vegetáció-mentes időszakban végzett megfigyelésekre támaszkodhattunk. Fontos továbbá kiemelni, hogy a régészeti lelőhelyek helyzete és kiterjedése a jövőbeni régészeti kutatások eredményei alapján módosulhat.

A régészeti lelőhelyek részletes ismertetése

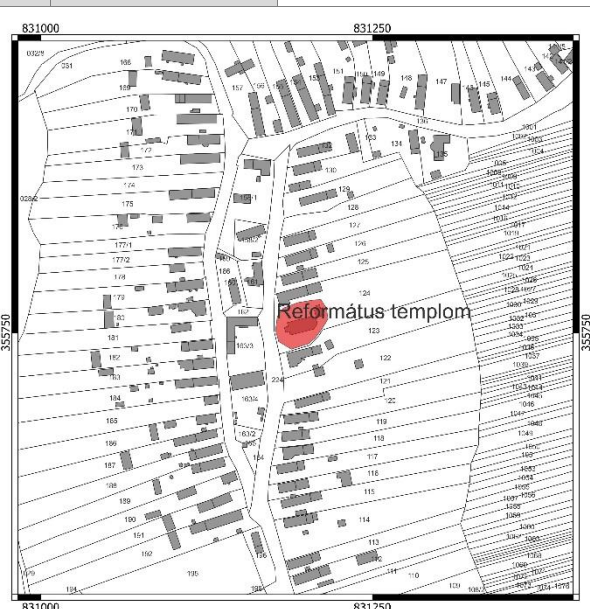
1. lelőhely

68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelet 3. melléklete szerinti adatlap

1	Vármegye	BAZ	Település neve	Füzerkajata					
	Nyilvántartási azonosító szám			101718					
2	Lelőhely neve			Református templom					
3	Térképvetület	EOV	Térképlap száma	109-343	Koordináták	EOV Y	831192	EOV X	355755
	Helyrajzi szám	124							
	Földrajzi leírás	A régészeti lelőhely Füzerkajata község belterületén található.							
	Helymeghatározás pontossága		< 10 m						
4	Régészeti jelenségek jellege és kora ⇨								

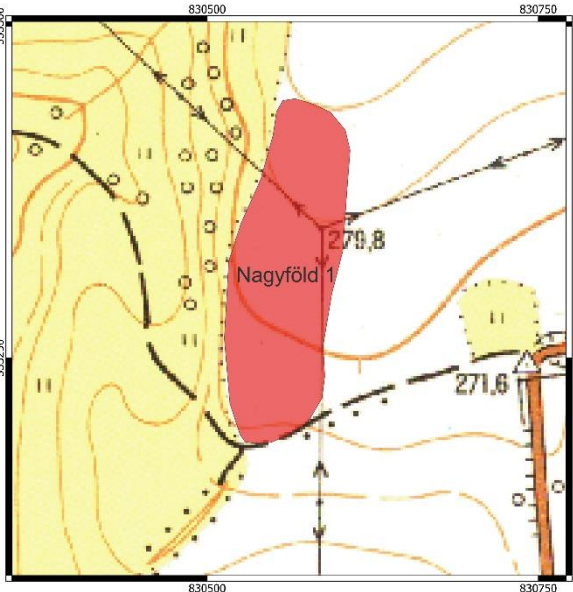
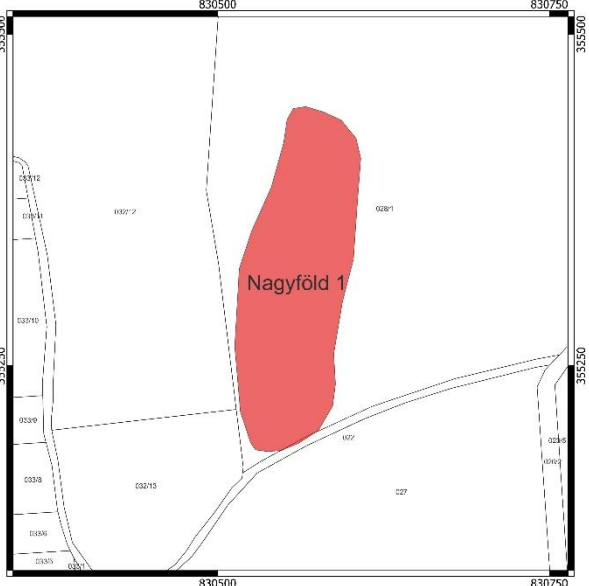

5	Jelenlegi állapot	részben beépített
6	Veszélyeztetettség	bolygatás: talajművelés,
7	Ismertség	adatgyűjtés
8	Tevékenység	adatgyűjtés, terepbejárás
9	Fogadó múzeum	leletgyűjtés nem történt
10	Bejelentő	Dr. Tankó Károly, ELTE 1088 Bp. Múzeum krt. 4/b
11	Kelt	2024.04.19.

2. lelőhely

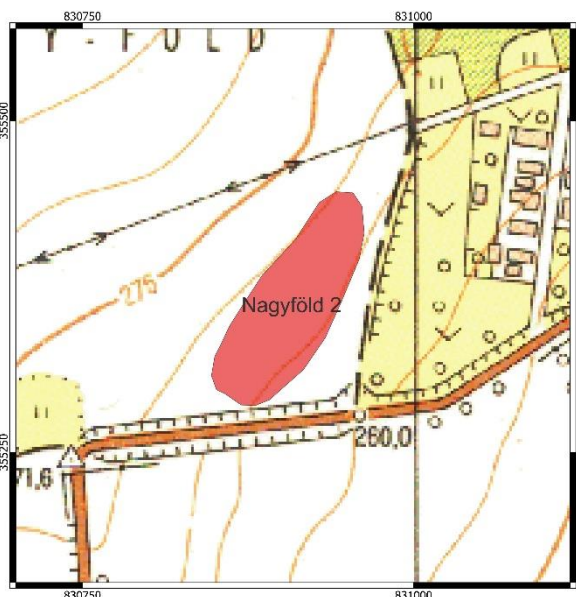
68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelet 3. melléklete szerinti adatlap

1	Vármegye	BAZ	Település neve	Füzerkajata
	Nyilvántartási azonosító szám	101720		
2	Leelőhely neve	Nagy-föld 1		
3	Térképvetület	EOV	Térképlap száma	109-343
	Koordináták	EOV Y	830550	EOV X
			355302	
	Helyrajzi szám	022, 028/1		
	Földrajzi leírás	A régészeti lelőhely Füzerkajata község külterületén található.		
	Helymeghatározás pontossága	< 10 m		
4	Régészeti jelenségek jellege és kora ⇨			
				
5	Jelenlegi állapot	bolygatott, mezőgazdaságilag művelt		
6	Veszélyeztetettség	bolygatás: talajművelés, erózió		
7	Ismertség			
8	Tevékenység	terepbejárás		
9	Fogadó múzeum	leletgyűjtés nem történt		
10	Bejelentő	Dr. Tankó Károly, ELTE 1088 Bp. Múzeum krt. 4/b		
11	Kelt	2024.04.19.		
				
				

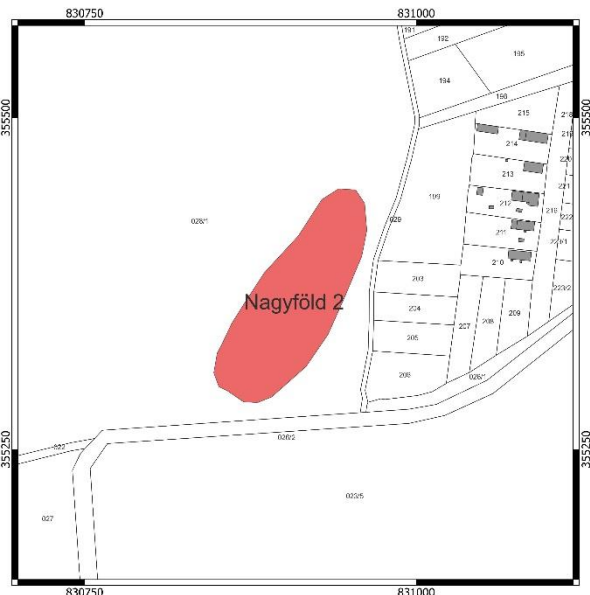
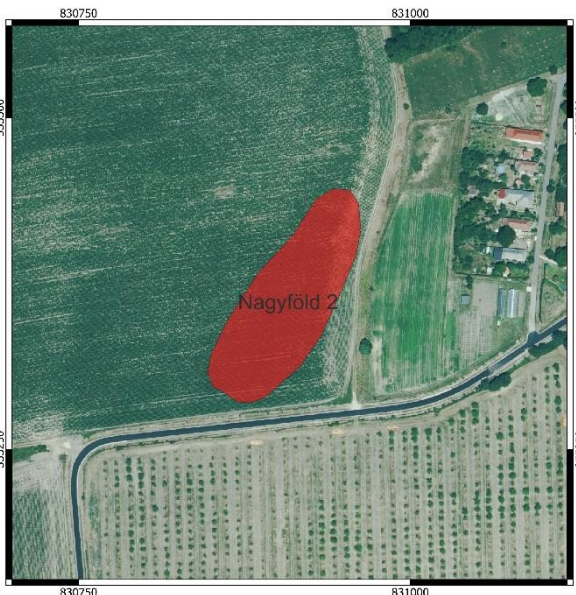
3. lelőhely

68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelet 3. melléklete szerinti adatlap

1	Vármegye	BAZ	Település neve	Füzérkajata					
	Nyilvántartási azonosító szám			101722					
2	Leelőhely neve			Nagy-föld 2					
3	Térképvetület	EOV	Térképlap száma	109-343	Koordináták	EOV Y	830905	EOV X	355353
	Helyrajzi szám	028/1							
	Földrajzi leírás	A régészeti lelőhely Füzérkajata község külterületén található.							
	Helymeghatározás pontossága		< 10 m						
4	Régészeti jelenségek jellege és kora ⇨								

5	Jelenlegi állapot	bolygatott, mezőgazdaságilag művelt
6	Veszélyeztetettség	bolygatás: talajművelés, erózió
7	Ismertség	
8	Tevékenység	terepbejárás
9	Fogadó múzeum	leletgyűjtés nem történt
10	Bejelentő	Dr. Tankó Károly, ELTE 1088 Bp. Múzeum krt. 4/b
11	Kelt	2024.04.19.

2) A rendezés során tervezett változások hatáselemzése

2.1) A települési értékleltárban szereplő elemek vonatkozásában releváns rövid és középtávon tervezett változások ismertetése

2.1.1. A jelenlegi állapot és terület-felhasználás a régészeti örökség összefüggésében

Füzerkajata község határában jelenleg 3 nyilvántartott régészeti lelőhely ismert. A református templom néven, 101718 számon nyilvántartott régészeti lelőhely beépített belterületen van. A Nagy-föld 1 néven, 101720 számon és Nagy-föld 2 néven, 101722 számon nyilvántartott régészeti lelőhelyek általános mezőgazdasági művelés alatt állnak, és elsősorban szántó hasznosításban vannak.

terület-felhasználás	lelőhelyek száma	arány
mezőgazdasági terület (szántó)	2	67 %
mezőgazdasági terület (zártkert, szőlő, gyümölcsös)	–	–
mezőgazdasági terület (gyep, rét, legelő)	–	–
erdő	–	–
beépített belterület	1	33 %
ipari gazdasági, kereskedelmi, sport és különleges terület	-	-

Terület-felhasználás a régészeti örökség összefüggésében

(a lelőhelyek számának feltüntetésénél az osztott ágban lévő lelőhelyek arányának megfelelően, például a gyepek és erdőművelés alatt lévő lelőhely 0,5 értékben a gyepek és 0,5 értékben az erdő terület-felhasználásánál kerültek számba vételre)

Amint a fentiekből kitűnik, a régészeti lelőhelyek elsősorban mezőgazdaságilag művelt ingatlanokon találhatók, azon belül pedig nagyobb részben szántó művelési ágban hasznosítják őket. A szántott területeken a jelenlegi hasznosításhoz kapcsolódó mezőgazdasági talajmunkák az örökségvédelmi elemek bolygatását idézhetik elő. A földművelés következtében kialakuló lassú talajerózió a lelőhelyek fokozatos állagromlását, szélsőséges esetekben akár végleges pusztulását is okozhatja. Ezt elkerülendő a lelőhelyek területét a földművelésből kivonni, legelőként vagy kaszálóként hasznosítani javasolt. A talajművelés mellőzésével járó mezőgazdasági hasznosítás hosszú távon biztosítja a föld alatt rejlő régészeti emlékek jelen állapotában való megőrzését, valamint csökkenti az állagromlásukat előidéző egyéb káros hatások mértékét.

2.1.2 Változtatási szándékok

A fejlesztési terv a település jövőképeinek meghatározása mellett rögzíti azokat a közép- és hosszú távú célokat és feladatokat, amelyek a település a tervszerű, fenntartható és gazdaságos üzemeltetése és fejlődése érdekében megvalósítani szükséges:

FÜZERKAJATA - területhasználat módosító javaslatok

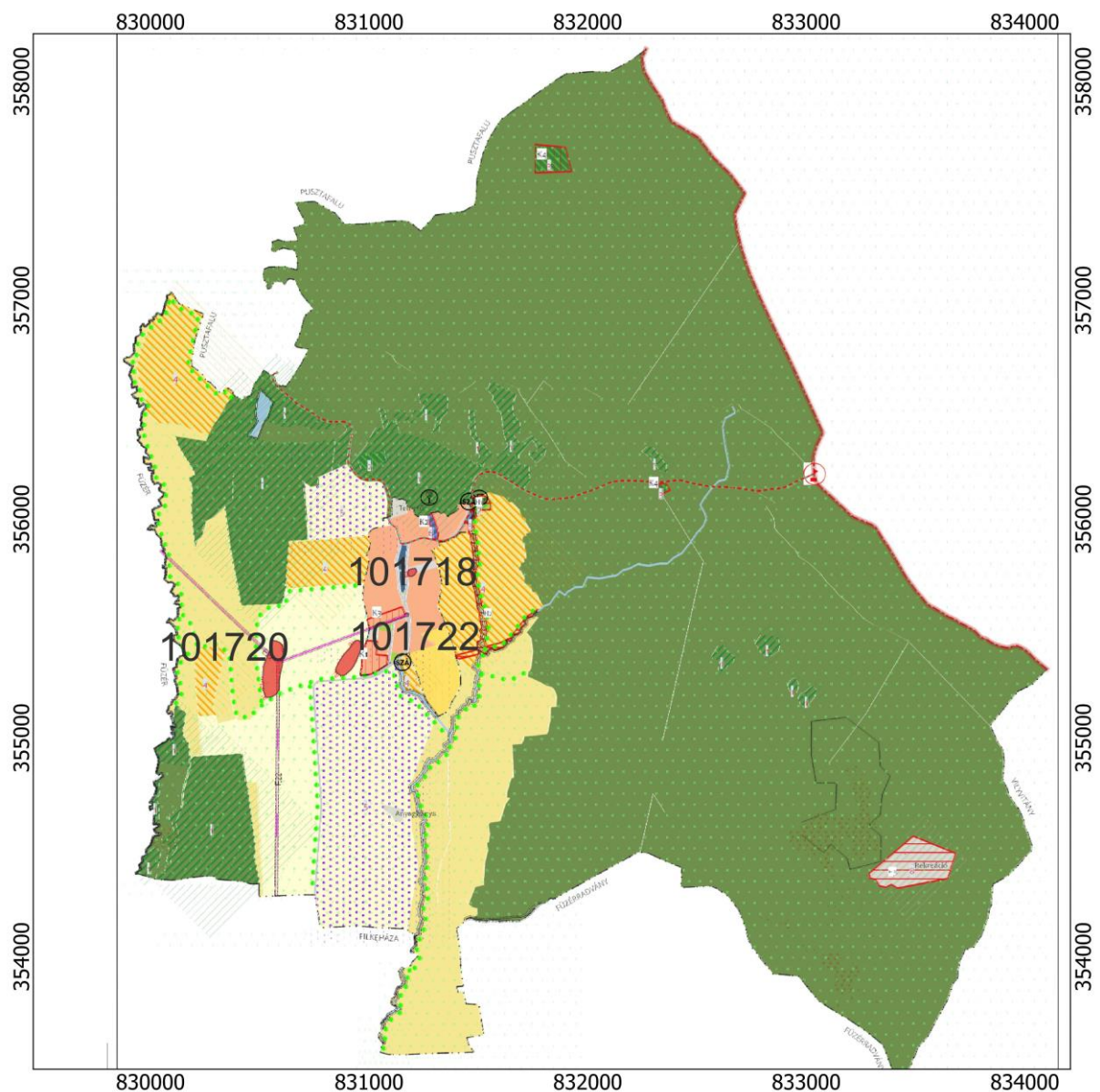
BAZ és kataszternek való megfeleltetés - erdő területhasználat szerinti átsorolás	1
Erdő kataszternek való megfeleltetés - erdő területhasználat szerinti átsorolás	2
Extenzív Má-ba sorolás	3
Gyümölcsösök egységes övezeti kezelése	4
Kertes területek extenzívebb irányba való visszasorolása	5
Bánya területhasználat lehatárolásának rendezése	6
Közpark kijelölés (meglévő játszókert)	7
Sportpálya kijelölés (meglévő focipálya)	8
Erdő területhasználati kijelölés a helyi érték megőrzésével, bemutatásával	9
Templom telkének különleges övezetbe sorolása	10
Közpark kijelölés	11
Különleges rekreációs terület	12
Közzóléti erdőbe átsorolás	13

Akcióterület - középtáv

- K1 - Közmunka program helyszíntávlati helybiztosítása, kertgazdálkodás, zöldség/gyölölcs feldolgozás
- K2 - Önkormányzati terület (kilátó), közösségi tér fejlesztés
- K3 - Távlati lakóterület fejlesztés területe
- K4 - Vadászszázak fejlesztése - közjóléti erdő kijelölés
- K5 - Távlati sport, rekreáció

Akcióterület - hosszútáv

- ☐ H1 - Felhagyott vízmű és környezetének közcélú hasznosítása
 - ☐ H2 - Tanösvény kialakítása

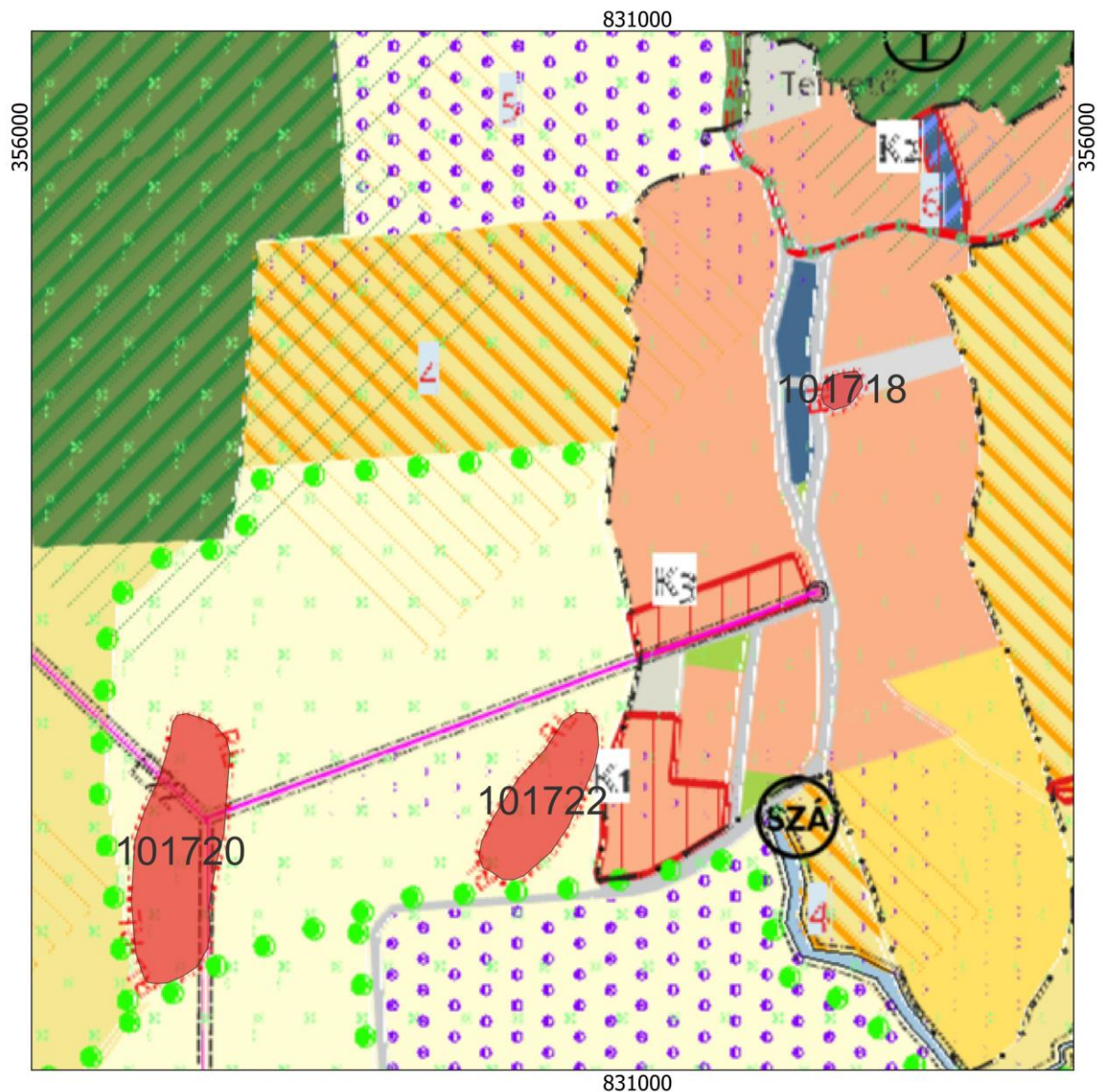

Területhasználati módosítások és fejlesztési akcióterületek a régészeti lelőhelyek (piros) feltüntetésével

2.2 Változtatási szándékok hatásai a régészeti örökségre

A 10-es számmal jelölt területhasználati módosítás 101718 számon nyilvántartott régészeti lelőhelyet érint. A templom telkének különleges építési övezetbe sorolása azonban önmagában örökségvédelmi kockázattal nem jár.

A fejlesztési tervben meghatározott további területhasználat módosító javaslatok, rövid- és középtávú akcióterületek nyilvántartott régészeti lelőhelyet nem érintenek. Jelenleg nem ismert olyan adat, amely szerint a Füzérkajata fejlesztési tervében meghatározott területhasználat módosító javaslatok, valamint rövid-, közép- és hosszú távú akciótervek megvalósítása örökségvédelmi kockázattal járna.

Területhasználati módosítások és fejlesztési akcióterületek a régészeti lelőhelyek (piros) feltüntetésével

3. Értékvédelmi terv

Az értékleltárban szerepeltetett értékek megőrzését biztosító általános szempontok és követelmények, valamint az önkormányzati feladatok meghatározása.

3.1. Az értékleltárban szerepeltetett régészeti értékek megőrzését biztosító szempontok és követelmények

A régészeti emlékek megmaradásának, feltárhatóságának, bemutathatóságának vagy pusztulásának lehetőségei a 2001. évi LXIV. törvény értelmében a régészeti örökség elemeit lehetőleg eredeti lelőhelyükön, eredeti állapotukban és eredeti összefüggéseikben kell megőrizni. A védelmükre irányuló intézkedéseknek elsősorban megelőző és csak szükség esetén mentő jellegűeknek kell lenniük. Amennyiben a régészeti örökség elemeit eredeti összefüggésükből, a régészeti lelőhely területről valamely oknál fogva mégis el szükséges mozdítani, arra csak régészeti feltárás keretében kerülhet sor.

A régészeti leletek jelenleg elsősorban a földfelszín alatt vannak. Ezért a jelenlegi állapot fenntartása általában biztosítja a még bolygatatlan régészeti leletek eredeti összefüggésben való megőrzését. Amennyiben ez az állapot bármilyen földmunkával járó beruházás megvalósítása végett változik, úgy a régészeti leletek szakszerű feltárása a fejlesztést megelőzően, a földmunkákhoz ütemezve lehetséges.

Ha a feltárás során országos jelentőségű régészeti objektum kerül napvilágra, úgy annak konzerválását, eredeti helyén való megőrzését, az építési kiviteli tervekbe beépítve kell biztosítani.

3.2. Az önkormányzati feladatok meghatározása

3.2.1. Folyamatok iránya, visszafordíthatósága

A régészeti lelőhelyek területének jelenlegi hasznosításából adódó károsan ható folyamatok lassítása, visszafordítása érdekében az ingatlantulajdonos, a helyi önkormányzat és az örökségvédelmi szakemberek (hatóság, múzeum) konstruktív együttműködése szükséges. Ellenkező esetben a negatív folyamatok visszafordíthatatlan károkat okozhatnak, amelyek a kulturális örökség elemeinek részleges vagy teljes megsemmisüléséhez vezethetnek.

3.2.2. Kárenyhítés lehetősége, költsége, illetve ellentételezésének lehetőségei

A régészeti lelőhelyek fokozatos állagromlásának lassítása, megállítása csak a helyi önkormányzat, a szakemberek (területileg illetékes vármegyei kormányhivatal örökségvédelmi irodája, vármegyei múzeum) és az érintett magánszemélyek vagy vállalkozások együttműködésével lehetséges.

A fejlesztési övezetben található régészeti lelőhelyen a tervezett beruházás megvalósulása esetén a régészeti emlékekben keletkező károk enyhítésére nincs, csupán megelőzésre van lehetőség. Ennek a törvény által előírt módja a régészeti lelőhely elkerülése, jogszabályi módon meghatározott elfedése, vagy a beruházást megelőző feltárása.

4. Összefoglalás

A régészeti lelőhelyek az emberiség és a magyarság történetének, települési viszonyainak, életmódjának fontos bizonyítékai, ezért mindenki részéről elvárt a nemzeti kulturális örökség iránti megbecsülés, a régészeti értékek megóvása és az örökségvédelmi törvények tiszteletben tartása.

Füzerkajata község közigazgatási területén három nyilvántartott lelőhely található, amelyek általános törvényi védelem alatt állnak.

Füzerkajata község fejlesztési tervében a 10-es számmal jelölt területhasználati módosítás a 101718 számon nyilvántartott régészeti lelőhelyet érinti. A templom telkének különleges építési övezetbe sorolása azonban önmagában örökségvédelmi kockázattal nem jár.

A fejlesztési tervben meghatározott további területhasználat módosító javaslatok, rövid- és középtávú akcióterületek nyilvántartott régészeti lelőhelyet nem érintenek. Jelenleg nem ismert olyan adat, amely szerint a Füzerkajata fejlesztési tervében meghatározott területhasználat módosító javaslatok, valamint a rövid-, közép- és hosszú távú akciótervek megvalósítása örökségvédelmi kockázattal járna.

Általánosságban fontos felhívni a figyelmet arra, hogy a törvényi szabályozás alapján régészeti lelet eredeti összefüggéséből csak régészeti feltárással mozdítható el. A régészeti feltárás költségei pedig azt terhelik, akinek a régészeti leletek eredeti összefüggésükből történő elmozdítása érdekében áll. Ennek pénz- és időbeli vonzatával minden esetben előzetesen, már a tervezés szakaszában számolni ajánlott, mivel a régészeti munkák tervezésének és a kivitelezésbe való ütemezésének elmaradása nagymértékben veszélyezteti a lelőhelyeket, ugyanakkor a nem megfelelően tervezett régészeti feladatellátás lassíthatja, vagy akár akadályozhatja is egy beruházás megvalósulását.

Másik fontos szabály, hogy amennyiben a területre vonatkozóan jogszabályban meghatározott nagyberuházás (pl. a bruttó 500 millió forintos értékhatárt meghaladó teljes bekerülési költségű beruházás) vagy kiemelt nagyberuházás tervezett, akkor Előzetes Régészeti Dokumentációt (ERD) kell készíteni. ERD készítésére valamint kiemelt nagyberuházások esetén a beruházáshoz kapcsolódó megelőző régészeti feltárás elvégzése és régészeti megfigyelés biztosítására a Magyar Nemzeti Múzeum jogosult

Végezetül, amennyiben a régészeti lelőhelynek vagy régészeti érdekű területnek nem minősülő területen földmunkák során váratlan régészeti lelet vagy emlék kerül elő, úgy haladéktalanul értesíteni kell a Borsod-Abaúj-Zemplén megyében régészeti feladatellátásra jogosult, miskolci székhelyű Herman Ottó Múzeumot.

* * *

A jelen hatástanulmány a készítés időpontjában rendelkezésre álló adatok alapján készült! A nyilvántartott lelőhelyekről az Építési és Beruházási Minisztérium Építészeti Államtitkárság Építészetért és Műemlékvédelemért felelős Helyettes Államtitkársága vezet közhiteles nyilvántartást. Minden tervezett beruházás előtt javasolt a lelőhellyel való érintettségről időben meggyőződni! A hatástanulmány alapjául szolgáló tervek módosítása vagy a tervezési terület bővítése esetén új hatásvizsgálat szükséges!

5. Nyilatkozat

Alulírott dr. Tankó Károly régész nyilatkozom, hogy a kulturális szakértői tevékenység folytatásának feltételeiről és a kulturális szakértői nyilvántartás vezetéséről szóló 19/2010. (IV. 23.) OKM rendeletben meghatározott kulturális szakértői tevékenység folytatására jogosító szakértői engedéllyel, az örökségvédelmi hatástanulmányról szóló 395/2012. (XII. 20.) Korm. rendelet régészeti részsakterületen szakértői tevékenység végzésére szakértői jogosultsággal rendelkezem.

Füzerkajata község településtervezéséhez készített örökségvédelmi hatástanulmány régészeti szakági rész, az összeállítás időpontjában rendelkezésre álló adatok alapján, az örökségvédelmi jogszabályokkal és a hatósági előírásokkal összhangban készült. A tervezett változtatásokra vonatkozó javaslatok és megoldások az örökségvédelmi jogszabályoknak és hatósági előírásoknak megfelelnek.

Budapest, 2024 szeptember 20.

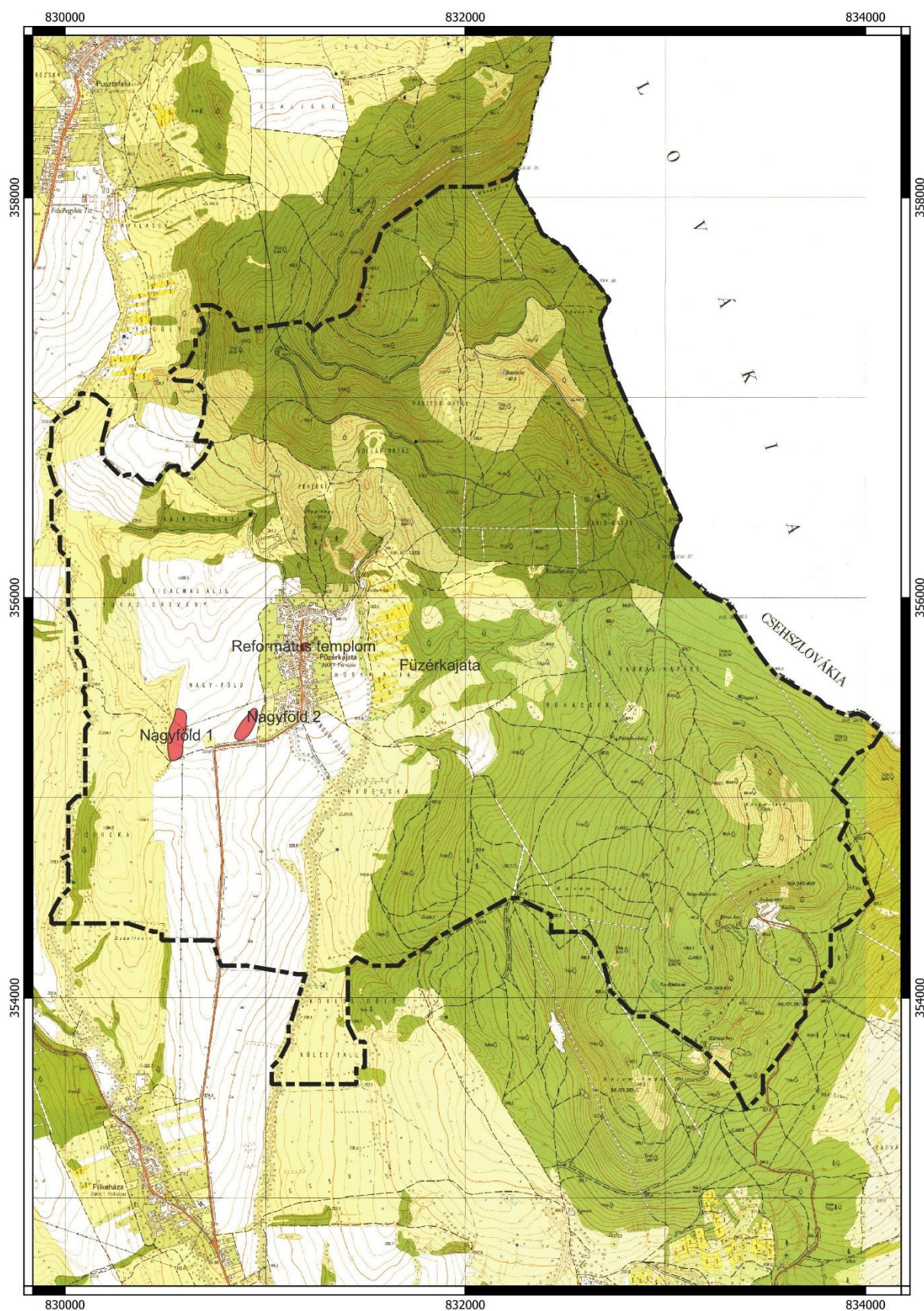

Dr. Tankó Károly

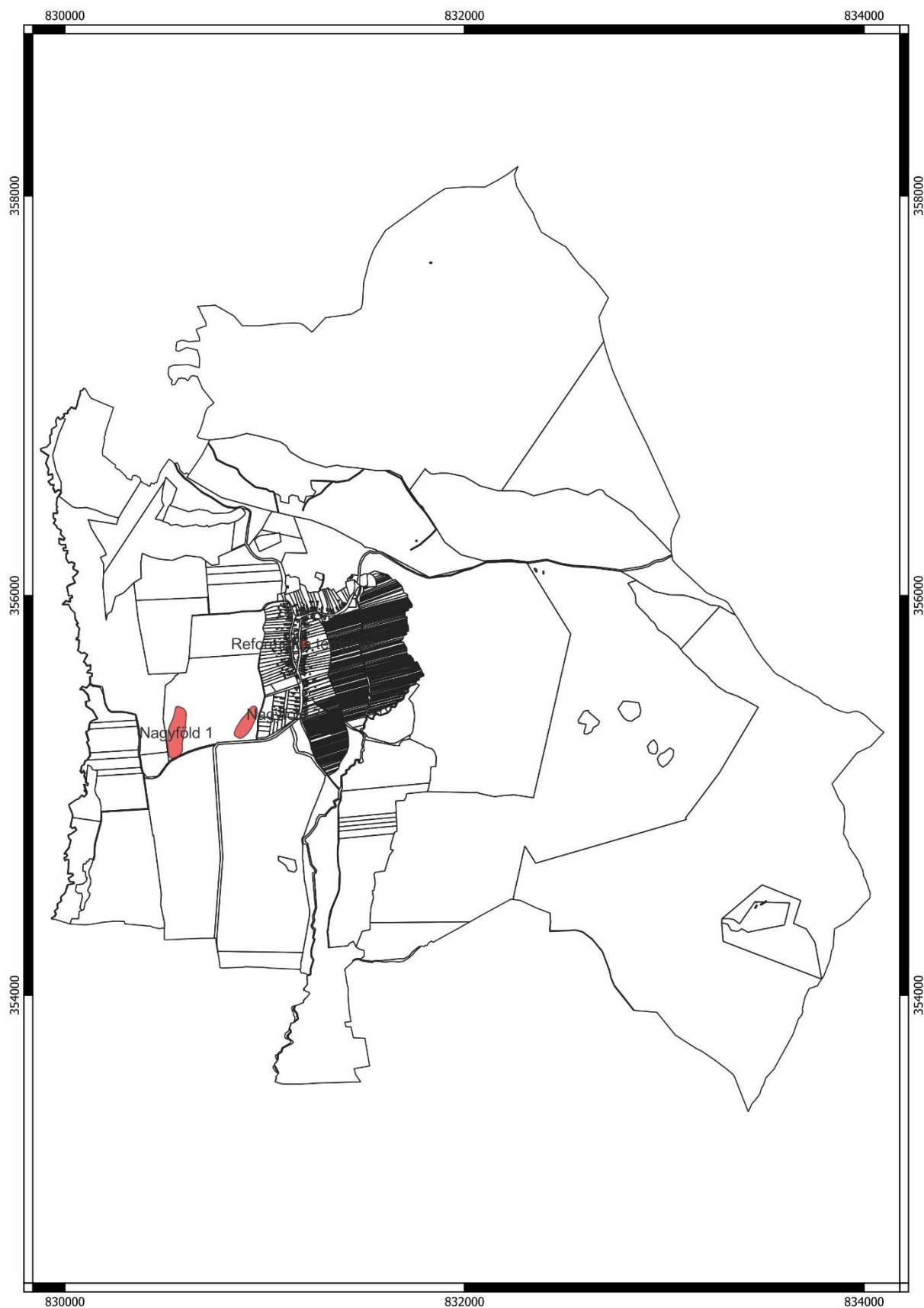
régész, örökségvédelmi szakértő

Szakértői engedély száma: OKM 289-5/2008

6. A régészeti lelőhelyek térképi ábrázolása

1. térkép: Régészeti lelőhelyek (pirossal jelölve) az EOVS térképszelvényeken

2. térkép: Régészeti lelőhelyek (pirossal jelölve) a település szerkezeti térképén

3. térkép: Régészeti lelőhelyek (pirossal jelölve) a települési ortofotón

7. Fényképek

1. fénykép: Füzerkajata, 101718 számon nyilvántartott régészeti lelőhely

2. fénykép: Füzerkajata, 101720 számon nyilvántartott régészeti lelőhely

3. fénykép: Füzerkajata, 101720 számon nyilvántartott régészeti lelőhely

4. fénykép: Füzerkajata, 101722 számon nyilvántartott régészeti lelőhely

8. Hatályos örökségvédelmi jogi szabályozás rövid ismertetése

II.1. A régészeti lelőhelyekre, a régészeti kutatásra és a régészeti leletekre vonatkozó főbb jogszabályok:

2001. évi LXIV. törvény a kulturális örökség védelméről

2001. évi LXXX. törvény a jogellenesen kivitt kulturális javak visszaszolgáltatásáról

2001. évi XXVIII. törvény a lopott vagy jogellenesen külföldre vitt kulturális javak nemzetközi visszaadásáról szóló, Rómában, 1995. év június hó 24. napján aláírt UNIDROIT Egyezmény kihirdetéséről

1997. évi CXL. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről (különösen a 38-49. §)

1996. évi LIII. törvény a természet védelméről (különös tekintettel a földvárak és kunhalmok néven itt védett tájelemként szereplő lelőhelyekre)

1985. évi 21. törvényerejű rendelet a világ kulturális és természeti örökségének védelméről szóló, az Egyesült Nemzetek Oktatási, Tudományos és Kulturális Szervezete Általános Konferenciájának ülésszakán Párizsban, 1972. november 16-án elfogadott Egyezmény kihirdetéséről

1979. évi 2. törvényerejű rendelet a kulturális javak jogtalan behozatalának, kivitelének és tulajdona jogtalan átruházásának megakadályozását és megelőzését szolgáló eszközökről szóló, az Egyesült Nemzetek Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezetének Közgyűlése által Párizsban az 1970. évi november hó 14. napján elfogadott Egyezmény kihirdetéséről

1957. évi 14. törvényerejű rendelet a kulturális javak fegyveres összeütközés esetén való védelme tárgyában Hágában, 1954. évi május hó 14. napján kelt nemzetközi Egyezmény, valamint az ahhoz csatolt jegyzőkönyv (a kulturális javak háború idején megszállott területről való kivitelének tilalma tárgyában) kihirdetéséről

149/2000. (VIII. 31.) Korm. rendelet a Magyar Köztársaság Kormánya és az Európa Tanács tagállamai között, 1992. január 16-án kelt, Valettában aláírt, a régészeti örökség védelméről szóló Európai Egyezmény kihirdetéséről

47/2001. (III. 27.) Korm. rendelet a muzeális intézményekben folytatható kutatásról

191/2001. (X. 18.) Korm. rendelet az örökségvédelmi bírságról

2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról

362/2008. (XII.31.) Korm. rendelet a Nemzeti Hírközlési Hatóság eljárásában közreműködő szakhatóságok kijelöléséről, valamint egyes szakhatósági közreműködések megszüntetéséről és módosításáról.

39/2015. (III. 11.) Korm. rendelet a régészeti örökség és a műemléki érték védelmével kapcsolatos szabályokról

68/2018 (IV.9.) Korm. rendelet a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról

19/2010. (IV. 23.) OKM rendelet a kulturális szakértői tevékenység folytatásának feltételeiről és a kulturális szakértői nyilvántartás vezetéséről

14/2010. (XI. 25.) NEFMI rendelet a kulturális javak kiviteli engedélyezéséről

3/2009. (II. 18.) OKM rendelet a muzeális intézményekre vonatkozó szakfelügyelet rendjéről

2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről. Ennek 177. § (3) szerint, aki a kulturális örökség védett elemeit, gondatlanul megsemmisít, megrongál, elvisz, áthelyez vagy elmozdít, szabálysértést követ el.

2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről. Ennek 358.§ szerint, aki kulturális javak körébe tartozó tárgy, régészeti lelőhely vagy műemlék megsemmisítésével vagy megrongálásával kárt okoz, az okozott kár mértékétől függően 1-5 évig terjedő szabadságvesztéssel sújtható.

II.2. A régészeti lelőhellyel érintett területeken követendő eljárások, jogok és kötelezettségek

1.) Miniszteri rendelet által kiemelten vagy fokozottan védetté nyilvánított régészeti lelőhelyek esetében a hatóság (vármegyei kormányhivatal örökségvédelmi irodájának) engedélye szükséges bármilyen, a talajt 30 cm-nél mélyebben bolygató, vagy a terület jellegét megváltoztató, egyébként engedélyhez nem kötött tevékenység végzéséhez. Ennek hiányában semmilyen munka nem végezhető. Egyebekben az adott területre a régészeti védelmet elrendelő miniszteri rendeletben (a korábbiak esetében határozatban) foglaltak szerint kell eljárni.

2.) Nyilvántartott régészeti lelőhelyek esetében, a 2001. évi LXIV. tv. alapján a régészeti lelőhelyek e törvény erejénél fogva általános védelem alatt állnak, továbbá a régészeti örökség elemeit lehetőleg

eredeti lelőhelyükön, eredeti állapotukban, eredeti összefüggéseikben kell megőrizni. A földmunkával járó fejlesztésekkel a nyilvántartott régészeti lelőhelyeket el kell kerülni. A kulturális örökség védelme érdekében a köz- és magáncélú fejlesztéseket - így különösen a terület- és településfejlesztés, terület- és településrendezés, környezet-, természet- és tájvédelem és az ezzel kapcsolatos beruházások tervezését - e védelemmel összhangban kell végezni. Ha a lelőhely földmunkával való elkerülése a fejlesztés, beruházás költségeit aránytalanul megnövelné, vagy a beruházás máshol nem valósítható meg, a beruházással veszélyeztetett területet előzetesen fel kell tártani. Ennek részeként a lelőhelyen először próbafeltárást kell végezni. A régészeti érintettség mértékétől függően, bizonyos esetekben, a hatóság régészeti megfigyelést írhat elő. Nagyberuházások és kisajátítási törvényben meghatározott közérdekű cél esetén megelőző régészeti dokumentációt kell készíteni. Az előzetes régészeti dokumentáció elkészítésére a Magyar Nemzeti Múzeum jogosult. A régészeti feltárás költségeit annak kell fedeznie, akinek a régészeti leletek elmozdítása érdekében áll, azonban az előzetes régészeti dokumentáció elkészítéséhez szükséges régészeti feltárások költségei - nemzetgazdasági szempontból indokolt esetekben - a központi költségvetésből fedezhetőek. A régészeti feltáráshoz szükséges szerződést a beruházónak a területileg illetékes múzeummal kell megkötönie. Ez a régészeti gyűjtőkörrel rendelkező múzeum **Füzerkajata község esetében a Borsod-Abaúj-Zemplén megyében régészeti feladatellátásra jogosult, miskolci székhelyű Herman Ottó Múzeum**. A szerződés érvényességéhez a hatóság jóváhagyása szükséges. A törvény szerint megelőző régészeti feltárást a területileg illetékes múzeum, valamint a Magyar Nemzeti Múzeum végezhetnek.

Nyilvántartott régészeti lelőhelyen a lelőhely jelenlegi használati módját csak akkor kell korlátozni, ha annak folytatásától a lelőhely súlyosan károsodhat, vagy fennáll a megsemmisülés veszélye. Ugyanez vonatkozik a hatóság hozzájárulásával végzett tevékenységekre is: amennyiben előre nem látott örökségvédelmi érdek merül fel, vagy addig ismeretlen jelenség kerül napvilágra, úgy a végzett tevékenységet korlátozni kell. A hatóság a munka felfüggesztése esetén lehetősége van régészeti védelem megindítására, illetve annak megvalósulása esetén a kisajátítás kezdeményezésére.

A védelem alatt álló kulturális örökségi elemekben (védett vagy nyilvántartott régészeti lelőhelyek) vagy a leletekben okozott kár, illetve ezek megsemmisítése, megrongálása, vagy veszélyeztetése büntetendő cselekmény: örökségvédelmi bírság kiszabásával jár, ill. bizonyos esetekben e cselekedet a BTK hatálya alá esik.

3.) Régészeti érdekű területek, továbbá valamely tevékenység során bárhol újonnan észlelt régészeti lelőhely előkerülése esetében:

Régészeti érdekű területnek számít minden olyan területrészt, ahol régészeti lelőhely előkerülése várható vagy feltételezhető.

Az épített környezet alakításáról és védelméről 1997. évi LXXVIII. törvény 42. § (1) bekezdése szerint, ha az építési munka végzése során régészeti emlék kerül elő, a kivitelező köteles azt az építésügyi hatósághoz (járási hivatal vagy jegyző), valamint más hatáskörrel rendelkező hatósághoz haladéktalanul bejelenteni, és a lelőhelyet a hatósági intézkedésig érintetlenül hagyni.

Más szóval, amennyiben nem ismert és így hivatalosan nyilván nem tartott régészeti lelőhelyeken régészeti jelenség vagy lelet kerül elő, a végzett tevékenységet abba kell hagyni, és a helyszín vagy lelet őrzése mellett értesíteni kell a jegyzőt, aki a területileg illetékes múzeum és a hatóság szakmai bevonásáról köteles gondoskodni. A bejelentési kötelezettség a felfedezőt, az ingatlan tulajdonosát, az építtetőt és a kivitelezőt egyaránt terheli! A múzeum köteles a mentő feltárást haladéktalanul megkezdeni, és folyamatosan - az elvárható ütemben - végezni, az előkerült régészeti leletet ideiglenesen elhelyezni. A mentő feltáráshoz feltárási engedély nem szükséges. Ha a mentő feltárást nem lehet 30 nap alatt elvégezni, a hatóság ideiglenesen védetté nyilváníthatja a földterületet.

A nyilvántartásban nem szereplő régészeti lelőhelyben vagy az onnan származó leletekben okozott kár, illetve ezek megsemmisítése ugyancsak büntetendő cselekmény (BTK hatálya alá esik). A hatóság a rendeletben foglalt esetekben és tartalommal örökségvédelmi hatástanulmány elkészítéséhez kötheti szakhatósági állásfoglalásának megadását. A 2001. évi LXIV. törvény 66. § (2) bekezdés alapján készítenő hatástanulmányok tartalmi követelményeit a 395/2012. (XII.20.) Korm. rendelet melléklete tételesen meghatározza. A tanulmány elkészíttetése a beruházót terheli és készítésére kizárólag a rendeletben feljogosítottak vállalkozhatnak. Az örökségvédelmi hatástanulmány régészeti szakterületi részét csak olyan személy készítheti, aki a 19/2010. (IV. 23) OKM rendelet 2. § (5) bekezdésében meghatározott feltételeket teljesíti. A hatástanulmány készítője jogosultságán túl arról is nyilatkozik, hogy a tervezett megoldás megfelel az örökségvédelmi jogszabályoknak és hatósági előírásoknak.